

ΑΘΗΝΑ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΤΗΣ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΤΟΜΟΣ ΤΡΙΑΚΟΣΤΟΣ ΕΒΔΟΜΟΣ

ΑΘΗΝΗΣΙΝ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ Π. Δ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ

1925

Ε.Υ.Δ. της Κ.τ.Π
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

Ἄνταπάντησις πρὸς τὸν κ. Μανώλην Τριανταφυλλίδην.

Προκειμένου νὰ ἐκλεχθῆ ὑπὸ τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς ὁ μέλλων νὰ διδάσκη τὰ μαθήματα τῆς γλωσσολογίας, τὰ ὁποῖα ἐγὼ ἐδίδασκον μέχρι τοῦ Ἰουνίου 1923, ὅτε διὰ νομοθετικοῦ διατάγματος τῆς ἐπαναστατικῆς Κυβερνήσεως ἀπεμακρύνθη ἀπὸ τοῦ Πανεπιστημίου, ἐνόμισα καθήκόν μου νὰ δηλώσω δημοσίᾳ δι' ἰδιαίτερου ἐντύπου εἰς τὴν Σχολὴν ἣν εἶχον γνώμην περὶ τῆς ἐπιστημονικῆς ἱκανότητος τοῦ ὑποψηφίου κ. Μανώλη Τριανταφυλλίδου. Ἐν τούτῳ κατόπιν μακροῦ ἐλέγχου τῶν ἔργων αὐτοῦ εἶπον: «Ἡ ἡμετέρα Φιλοσοφικὴ Σχολὴ εἶναι καὶ θὰ εἶναι πιθανῶς ἐπὶ πολλὰ ἔτη Σχολὴ πρὸς διδασκαλίαν κυρίως τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς καὶ Λατινικῆς γλώσσης καὶ φιλολογίας, καὶ ἡ ἔδρα τῆς Γλωσσολογίας, ἐφ' ὅσον ἡ Σχολὴ ἔχει τὸν χαρακτῆρα καὶ τὴν ἀποστολὴν ταύτην, θὰ εἶναι κυρίως ἔδρα τῆς συγκριτικῆς γρομματικῆς καὶ συντάξεως τῆς Ἑλλην. καὶ Λατ. γλώσσης, τῆς ἱστορίας αὐτῶν, καὶ τῆς Γενικῆς Γλωσσικῆς. Καὶ ἐρωτᾶται. Ἐχει νὰ ἐπιδείξῃ ὁ κ. Τρ. μίαν καὶ μόνην πραγματείαν παρέχουσαν τεκμήρια τῆς οἰκειότητός του πρὸς τὰ θεμελιώδη ταῦτα μαθήματα, τὰ ὁποῖα ὁ ἐκλεγείς καθηγητὴς τῆς γλωσσολογίας θὰ ὀφείλῃ νὰ διδάσκη; ἔχει νὰ ἐπιδείξῃ μίαν ὀρθὴν παραιήρησιν, ἕνα τινὰ φθογγικόν, τυπικόν, παραγωγικόν νόμον, μίαν κἂν ἔτυμολογίαν; Προσέφερε ἡ, ἔστι καὶ μικροῦ λόγου ἄξιον, εἰς τὴν ἔρευναν τῶν δύο κλασσικῶν λεγομένων γλωσσῶν;» Καὶ περαιτέρω, «Ἡ ἑλληνομάθεια εἶναι προσὸν τῶν ὧν οὐκ ἄνευ διὰ τὸν μέλλοντα νὰ ἐρευνήσῃ τὰ τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης, διὸ καὶ δὲν δύναμαι νὰ φαντασθῶ καθηγητὴν τῆς γλωσσολογίας ἄπειρον τῆς Ἑλληνικῆς, οἷος ἐξελέγχεται ὁ κ. Τρ. (Πόσον οἰκείως ἔχει πρὸς τοὺς ἀρχαίους Ἑλληνας συγγραφεῖς ἀρκεῖ νὰ πείσῃ ἢ παραιήρησις δι, ἂν καλῶς ἐνθυμοῦμαι (ἐξαιρουμένου τοῦ Ὀμηρικοῦ δῆθεν ἀρειά!), οὐδεὶς αὐτῶν τυγχάνει τῆς ἐλαχίστης μνείας ἐν τοῖς ἔργοις αὐτοῦ. Ἄλλὰ μήπως αἱ

ἐπιγραφαί, οἱ πάπυροι κτλ. ὑπῆρξαν εὐτυχεστέροι; ¹ Ἀνάγκη προσέει-
 ὁ ὑποψήφιος εἰς τὴν ἔδραν τῆς Γλωσσολογίας νὰ εἶναι κάτοχος τῆς
 ἱστορίας καὶ τοῦ βίου τῶν λαλησάντων καὶ λαλούντων τὴν ἐξεταζο-
 μένην γλῶσσαν, διότι ἄνευ αὐτῶν ἡ γλῶσσα καὶ αἱ τύχαι αὐτῆς δὲν
 καταλαμβάνονται. Πρὸς τούτοις ἔχει ἀπαραίτητον ἀνάγκην νὰ γινώ-
 σκη καὶ ἄλλας, μάλιστα συγγενεῖς γλώσσας, ἵνα δύναται νὰ παρα-
 βάλλῃ καὶ ἐρμηνεύῃ τὰ γλωσσικὰ φαινόμενα ², πρὸς δὲ καὶ φιλοσο-
 φίαν καὶ φυσιολογίαν τῶν φθόγγων κλπ. Νοεῖται δὲ οἴκοθεν ὅτι τὰ
 ἐφόδια ταῦτα ἀπαιτοῦν ἄλλα τε πολλά, οἷον φύσιν δεξιάν, σωματι-
 κὴν καὶ πνευματικὴν εὐεξίαν κλπ. καὶ οὐχ ἦτιον ἀφοσίωσιν, μανικόν,
 δύναμαι νὰ εἶπω, ἔρωτα πρὸς τὸ μέγα τοῦτο ἔργον. Totus in illo,
 κατὰ τὸν Ὀράϊον. Διότι, ἂν κατὰ τὸν Θουκυδίδην «τὸ ναυτικὸν
 τέχνης ἐστὶ καὶ οὐκ ἐνδέχεται, διὰ τὴν τύχην, ἐκ παρέργου μελετᾶσθαι»
 πολὺ περισσοότερον ἢ ἐπιστήμη τῆς γλώσσης καὶ μάλιστα τῆς Ἑλ-
 ληνικῆς. Καὶ τώρα ἐρωτᾶται: Κέκμηται ὁ κ. Τρ. τὰ ἀναγκαῖα ἐφόδια, τὰς
 ἀρετὰς ταύτας; Μει' ἀκραδάντου πεποιδήσεως ἀποφαίνομαι, ὄχι! »
 Ταῦτα δυσχυρίσθην ἐγὼ κατόπιν βασάνου τῶν ἔργων αὐτοῦ, ταῦτα
 ἀπαιτεῖ καὶ ὁ νόμος διαρρήδην λέγων: «ὁ δημοσιεύσας πρωτοτύ-
 πους πραγματείας προαγούσας τὸν ἐπιστημονικὸν κλάδον τῆς
 ἔδρας» (ἄρθρ. 55). Κατόπιν τούτων εἶναι πρόδηλον (τοῦτο θά μοι
 ὁμολογήσῃ πᾶς δίκαιος κριτής), ὅτι πρὸς ἀντίκρουσιν καὶ ἀναί-
 ρεσιν τῶν λόγων καὶ ἀπαιτήσεων τούτων ὁ κ. Τρ. ἐν εἶχεν ἀπλοῦν,
 ἀπλούστατον, ἀλλ' ἅμα καὶ ἐπιβεβλημένον καθήκον, νὰ κατονομάσῃ
 καὶ δεῖξῃ τὰς πρωτοτύπους πραγματείας αὐτοῦ τὰς προαγούσας τὸν
 κλάδον τῆς ἐπιστήμης ἧς ἠξίου ν' ἀναλάβῃ τὴν ἔδραν ὧφειλε δηλ.
 νὰ δεῖξῃ τίνα προβλήματα τῆς ἐπιστήμης ἔθηκε καὶ ἔλυσε, ἢ τοῦ-
 λάχιστον τίνα γλωσσικὰ φαινόμενα ἠρμήνευσε, καθόλου τίνα τὰ νέα
 εὐρήματα αὐτοῦ, ἔστω καὶ μικρά. Ἐγὼ τουλάχιστον ἂν, ὅτε διωριζό-
 μην τὸ πρῶτον εἰς τὸ Πανεπιστήμιον, ἠρωτώμην τοιοῦτόν τι, θὰ ἀπήν-

¹ Περὶ τῶν παπύρων λέγει, ὡς εἶδομεν ἤδη ἐν τῷ προηγουμένῳ τόμῳ τῆς Ἀθη-
 νᾶς σελ. 205 ὅτι «ἐγράφησαν γύρω ἀπὸ τοὺς χρόνους τοῦ Χριστοῦ», δηλ. 100 πε-
 ρίπου πρὸ αὐτοῦ καὶ ἄλλα τόσα μετ' αὐτόν.

² Τῆς Λατ. γλώσσης καὶ φιλολογίας οὐδέποτε οὐδὲ τὴν ἐλαχίστην κίμναι μνεῖαν,
 σύγκρισιν ἢ χρῆσιν πρὸς ἐρμηνείαν Ἑλληνικοῦ τινος φαινομένου.

των, ὅπως εἶχον καθήκον, ὅτι ἔθηκα καὶ ἔλυσα τὸ ζήτημα περὶ τῆς καταγωγῆς τῆς νέας ἡμῶν γλώσσης ἐκ τῆς Κοινῆς, ὅτι ἔθηκα καὶ ἔλυσα τὸ ζήτημα τῶν μεταβολῶν ἐν τοῖς ἐνεστωτικοῖς θέμασι, ὅτι ἔδειξα τὸ ἀνάμεικτον τῆς γλώσσης τῶν γραπτῶν μνημείων καὶ δὴ τὴν ἀνάγκην αὐστηραῶς αὐτῶν βασιάνου, καὶ οὕτως ἔδειξα τὴν μέθοδον τῆς ἐργασίας κλπ. Ἄλλ' ὁ κ. Τρ. δὲν ἐνήργησεν, ὡς ὄφειλεν, οὕτως οὐδὲν αὐτοῦ ἐπιτεύγμα ἢ εὕρημα κατωνόμασεν¹, συνέταξε δὲ, ἐτύπωσε καὶ διένειμεν εἰς τοὺς κ. κ. καθηγητὰς (δύο ἡμέρας πρὸ τῆς ἐκλογῆς!) μέγα φυλλάδιον εἰς ἀπάντησιν². Ἄς ἴδωμεν ἐκ τοῦ σύνεγγυς, πόσα τις εἶναι ἢ ἀπάντησις.

Πρῶτον ἀναγράφει, ὡς λέγει, «τὰ περιστοιχικὰ ποῦ γέννησαν καὶ καλλιέργησαν τὴν ἀντίθεση μεταξὺ τοῦ κ. Χαιζιδάκι καὶ ἐμένα», τ. ἔ. διαλαμβάνει διὰ μακρῶν περὶ τῆς ἐν τῇ χρήσει τῆς γλώσσης ἀντιθέσεως ἡμῶν, ἵνα δῆθεν ἐρμηνευθῇ οὕτως ἡ ἀντίθεσις ἡμῶν καὶ ὡς πρὸς τὴν ἐπιστήμην καὶ δὴ καὶ ἡ γνώμη μου περὶ τῆς ἀνικανότητος αὐτοῦ. Δυποῦμαι ὅτι ἀναγκάζομαι νὰ διαβεβαιώσω ὅτι τοῦτο δὲν εἶναι ἀληθές. Ἐγὼ οὐδὲ πόρρωθεν ὑπηγνίχθην τὴν ἀντίθεσιν ταύτην οὐδὲ ἐστήριξα ἐπ' αὐτῆς τὴν κρίσιν μου περὶ τῆς ἀνικανότητος τοῦ κ. Τρ. Ἐπειτα καὶ ὑποτεθείσθω πρὸς στιγμὴν ὅτι τὸ πρᾶγμα ἔχει ὅπως λέγει, ὅτι ἐγὼ ἕνεκα ἀντιθέσεως κλπ. δὲν ἐμνημόνευσα τὰ ἐπιτεύγματα αὐτοῦ, ἀλλ' εἶπα ὅτι δὲν συνεισέφερε τίποτε εἰς τὴν ἐπιστήμην κλπ.· διατί οὔτε αὐτὸς οὗτος, οὔτε εἰ ἐπαινέται αὐτοῦ δὲν κατωνόμασαν αὐτά; Πάντα ἄρα τοῦ κ. Τρ. ἀπὸ σελ. 1 — 10 εἶναι ἀλλότρια τοῦ πράγματος περὶ οὗ πρόκειται. περὶ τῆς ἰκανότητος

¹ Οὐδὲ οἱ δύο καὶ μόνοι καθηγηταὶ οἱ τολμήσαντες νὰ συντάξωσι καὶ ὑποβάλωσι κατὰ τὴν συνεδρίαν πρὸς πλήρωσιν τῆς ἑδρας τῆς Γλωσσολογίας εἰς τὴν Σχολὴν ἔχθεσιν περὶ τῶν ἔργων τοῦ κ. Τρ. συνιστῶσαν αὐτόν, ἠδυνήθησαν νὰ εὕρωσι καὶ κατονομάσωσι διαρρηδὴν εὕρημά τι αὐτοῦ προάγον τὴν ἐπιστήμην. Εἶναι δὲ ἄξιον ἰδιαιτέρας σημειώσεως ὅτι οὐδὲ οἱ δύο οὗτοι κύριοι ἐδημοσίευσαν οὔτε πρὸ τοῦ διορισμοῦ αὐτῶν εἰς τὸ Πανεπιστήμιον, οὔτε κατόπιν πραγματείαν τινὰ προάγουσαν ἀληθῶς τὸν κλάδον τῆς ἐπιστήμης ἢ ἀνέλαβον νὰ διδάξωσιν· ὥστε διὰ τοῦτο, ὡς φαίνεται, ἐνόμισαν ὅτι δὲν ἦτο ἐπιτετραμμένον εἰς αὐτοὺς ν' ἀπαιτῶσι παρ' ἄλλου, καὶ τούτου φίλου, ὅ,τι αὐτοὶ δὲν ἔχουν.

² Ὡς ἤκουσα, τὴν ἀπάντησιν αὐτοῦ ταύτην ἀπέστειλε καὶ πρὸς πάντα τὰ σχολεῖα τοῦ Κράτους μικρὰ καὶ μεγάλα, ἵνα πάντες οἱ διδάσκοντες μάθουν τὴν σοφίαν μὲν αὐτοῦ, τὴν ἀμάθειαν δὲ ἐμοῦ.

αὐτοῦ διὰ τὴν ἔδραν τῆς γλωσσολογίας, λέγονται δὲ ἀπλῶς καὶ μόνον καὶ μάλιστα ἐν ἀρχῇ τοῦ φυλλαδίου προφανῶς πρὸς τὸν σκοπὸν, ἵνα ὁ ἀναγνώστης προκαταληφθῆ ὑπὲρ αὐτοῦ καὶ κατὰ τῆς ἐμῆς κρίσεως ὡς προερχομένης δῆθεν ἐξ ἄλλων, ἀπωτέρων αἰτίων καὶ οὐχὶ ἐξ ἀληθῶς ἐπιστημονικῶν, καὶ ἵνα θολωθοῦν τὰ πράγματα καὶ ἀποφύγῃ τὸν κύριον ἔλεγχον, ὅτι πάμπολλα καὶ μάλιστα στοιχειώδη ἐσφαλῆ καὶ ὅτι οὐδὲν εἰς τὴν ἐπιστήμην συνεισέφερεν.

Αὐτὸ τοῦτο ἐπιδιώκει καὶ ὅταν κρίνων εὐθὺς ἐν ἀρχῇ τὸν ἐμὸν ἔλεγχον ἐρωτᾷ: «Δὲν εἶναι τὰ βιβλία κατὰ περισσώτερον ἀπὸ ἀράδιασμα λέξεων, δὲν ἔχουν τὸν τρόπον τους, τὴν ἀρχιτεκτονική τους, δὲν ἔχουν ἀκόμη μία ψυχὴ, καὶ ὕστερα πίσω ἀπὸ τὰ βιβλία δὲν ἔχουν τὸν συγγραφέα (ὑπογραμμίζει αὐτὸ ὁ κ. Τρ.) καὶ τὸν ἄνθρωπο ποῦ πρέπει καὶ αὐτὸς νὰ κριθῆ...». *Ὁχι, τίποτε ἀπὸ αὐτὰ δὲν πρόκειται περὶ νεκρολογίας ἢ περὶ συνάψεως γάμου, ἀλλὰ περὶ ἐκλογῆς καθηγητοῦ, καί, καθὼς ῥητῶς ὁ νόμος ὀρίζει, μόνον αἱ πρωτότυποι πραγματεῖαι αἱ προάγουσαι τὸν κλάδον κττ. λαμβάνονται ὑπ' ὄψιν, τοῦτο ἀπαιτεῖ ὁ νόμος, τοῦτο καὶ τὸ πρῶτον καὶ κύριον συμφέρον τῆς ἐπιστήμης, καὶ τοῦτο ἐπραξα ἐγὼ καὶ οὐδὲν ἄλλο, ὁ δὲ κ. Τρ. λέγει πάλιν καὶ ἀξιοῖ ἀλλότρια. Διατείνεται δὲ ταῦτα, ἵνα παραστήσῃ τὸν ἔλεγχον περιστρεφόμενον ἀπλῶς περὶ λέξεις, καὶ δὴ ἄνευ σημασίας. Ῥητῶς μάλιστα λέγει τοῦτο ἐν σελ. 11. «Τὸ φυλλάδιον (τοῦ κ. Χατζ.) εἶναι ἀπὸ τὴν ἀρχὴν ὡς τὸ τέλος σειρὰ ἀπὸ παρατηρήσεις γιὰ λέξεις καὶ λάθη (ὑπογραμμίζει αὐτὸς ὁ κ. Τρ.), λάθη σ' ἐρμηνεῖες τύπων, κακὲς ἐτυμολογίες, ἀντιφάσεις κλπ. τοῦ ἐτέρου τῶν ὑποψηφίων». Λυποῦμαι παλὺ ὅτι καὶ πάλιν ἀναγκάζομαι νὰ διακηρύξω ὅτι ταῦτα δὲν εἶναι ἀληθῆ. Διότι ὅταν ἠρώτων πῶς καὶ κατὰ τίνα τεχνολογικὸν κανόνα ἠδύνατο νὰ σχηματισθῆ ἐξ ὀνόματος λήγοντος εἰς -ροια (ἐπίρροια) ῥῆμα λῆγον εἰς -ρεάζω ἐπιρρεάζω (πρόκειται περὶ τοῦ γνωστοῦ ἐπηρρεάζω), δὲν διελάμβανον περὶ λέξεων ἀλλὰ περὶ μεγάλου, περὶ ὀλοκλήρου κεφαλαίου τῆς γραμματικῆς, περὶ τῆς παραγωγῆς τῶν λέξεων ἀπ' ἀλλήλων. *Ὅταν ἐν τῇ λ. βελεγιάνος-βελιγιάνος παραδέχεται ἀφομοίωσιν τοῦ ε πρὸς τὸ δῆθεν ἐπόμενον ι καὶ οὕτω συγχέῃ γράμματα πρὸς φθόγγους, περὶ «ἀραδιάσματος λέξεων πρόκειται» ἢ περὶ παχυλῆς ἀγνοίας τῶν στοιχείων τῆς Γλωσσολογίας;

Ὅμοίως ὅταν εἶπα, ὅτι ἐσφάλῃ ὁ κ. Τρ. παράγων τὸ ὄνομ. δραγίτης ἐξ ὀνόματος εἰς -α καὶ τούτου ἀγνώστου ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ, ἢ δράγα, διότι, ἔλεγον, ἐξ ὀνομάτων θηλυκῶν ληγόντων εἰς -α δὲν σχηματίζονται ἐν τῇ νέᾳ Ἑλληνικῇ ὀνόματα εἰς -άτης, ὅπως ἐγένετο ἐν τῇ ἀρχαίᾳ», ὁ λόγος ἦτο οὐχὶ περὶ λέξεων ἀλλὰ περὶ γενικῆς γλωσσικῆς παρατηρήσεως, περὶ γενικοῦ νόμου ἀναφερομένου εἰς τὴν παραγωγὴν τῶν λέξεων ἀπ' ἀλλήλων. Ἦ ὅταν δυσχυριζόμενῃ ὅτι ὁ κ. Τρ. συνάπτων τὴν ξένην λέξιν βαμπάκι πρὸς τὸ ἀρχαῖον βόμβυξ, ἢ γράφων μαιζόω, οὕτω διαλελυμένον, ὡς δῆθεν ἀρχαῖον ἔτι ἀσυναίρετον, (ὅτε βέβαια θὰ ἐλέγετο μαιζῶ μαιζοῖς μαιζοῖ μαιζοῦτε κλπ.), ἢ διδάσκων ὅτι ἐν τῇ Λατ. ἦσαν «λέξεις μὲ ἑλλην. ρίζας», ἐν ἄλλοις λόγοις παραλαμβάνων καὶ προφέρων ὡς ἴδια ἀκρίτως ὅσα παλαιότεροι ἐσφάλλοντο, μένει ὀπίσω ἀπὸ τῆς σημερινῆς ἐπιστήμης κατὰ ἡμισυν σχεδὸν αἰῶνα. ὅταν ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα ἤλεγχον, δὲν ἤλεγχον λέξεις, ἀλλὰ μεγάλην ἀμεθοδίαν καὶ παχυλὴν ἀμάθειαν. Ἦ ὅταν ὁ κ. Τρ. ἐδίδασκεν ὅτι «ἤδη κατὰ τὸν 6' μετὰ Χριστοῦν αἰῶνα τὸ β ἤρχισε νὰ γίνεταί πνευματώδες, τὸ δὲ γ καὶ δ εἶχαν ἤδη γίνεαι πρότερον πνευματώδη,» καὶ ἐγὼ ἤλεγξα ταῦτα, δὲν ἤλεγξα σφάλμα λέξεων καὶ τύπων, ἀλλὰ ἀγνοίαν μεγάλην πολυκρότου ζητήματος, περὶ τῆς προφορᾶς τῆς Ἑλλην. γλώσσης, ἧς γεγονότα ἀνέτρεπε πλέον ἢ κατὰ ἡμίσειαν χιλιετηρίδα.

Ἦ ὅταν ἐδείκνυον ὅτι τὸ θ τοῦ πανελληνίου νῦν καὶ μεσαιωνικοῦ γαβαθόν, γαβάθι δὲν δύναται νὰ ἐρμηνευθῆ, ὅπως ἐδίδασκεν ὁ κ. Τρ., διὰ τῆς διαλεκτικῆς καὶ νεωτέρας τροπῆς τοῦ τι εἰς θι. (-θια -εζῶν, γαβαθιοῦ), ἢ ὅταν ἐδείκνυον ὅτι μονομερῆς ἐξέτασις τῶν γραπτῶν μνημείων, παραμέλησις δὲ τῆς προφορικῆς παραδόσεως, ὅπως ἔκαμνεν ὁ κ. Τρ., ἐγένετο αἰτία νὰ θεωρῶνται ὡς ὅμοια πραγματικὰ φαινόμενα τῆς γλώσσης ἡμῶν, λ.χ. σύβασι, συγυρίζω κλπ. ἀγκινάρα, ἀγκάθι κλπ. καὶ γραφικὰ σφάλματα, οἷον γαβρός, τροπένια, δεδρά κλπ. Ὅταν τοιαῦτα ἤλεγχον, δὲν ἤλεγχον λέξεις ἢ τύπους ἢ πλημμελεῖς ἐτυμολογίας, ἀλλὰ μεγάλην ἑλλειψιν μεθόδου, τοσοῦτον μᾶλλον ἀσυγχώρητον, ὅσον διὰ πολλῶν εἶχα ἄλλοτε ἀποδείξει τὴν ἀνάγκην τῆς συνεξετάξεως τῶν δύο τούτων παραδόσεων καὶ τὴν βήσανον καὶ τὸν καθαρισμόν τῆς γραπτῆς διὰ τῆς προφορικῆς. Ταῦτα

είχα δείξει ἐγώ, ἀλλ' ὁ ἀξιῶν νὰ μὲ διαδεχθῆ καὶ διδάξῃ αὐτὰ δὲν τὰ ἔμαθεν. Ἦ ὅταν ὁ κ. Τρ. ὠνόμαζε προκλιτικὰ καὶ ἐγκλιτικὰ λέξεις οἶον γάρ, οὖν, εὖ κλπ. καὶ παρετυμολογίαν τὸν ἔξομαλισμὸν τῶν τύπων μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς λέξεως, οἶον δείκνυμι ἀντὶ δίκνυμι κατὰ τὸ δείξω ἔδειξα, ἢ ἀνάπτυξιν τὰ λεγόμενα συνήθως ἐν τῇ ἐπιστήμῃ προϋθαιτικὰ φωνήεντα, οἶον ἄσκάλα, ἐγὼ δὲ εἶπα ὅτι ταῦτα δὲν λέγονται οὕτως ὀρθῶς, ὅτι ἐλέγχουσιν ἄγνοιαν στοιχειωδῶν πραγμάτων τῆς γραμματικῆς (τὴν ὁποίαν ὀφείλει νὰ διδάσκῃ ὁ καθηγητῆς τῆς γλωσσολογίας), τότε προφανῶς δὲν ἦτο ὁ λόγος περὶ λέξεων ἢ τύπων.

Ἦ ὅταν ὁ κ. Τρ. ἐδίδασκεν ὅτι τὸ ὄμπως κττ. κττ. ἔλαβον τὸ ἔρρινον χάριν εὐκολωτέρας προφορᾶς, ἦτοι ἠρμήνευε τὸ ἄγνωστον δι' ἄγνώστου καὶ ἀπιθάνου, ἐγὼ δὲ ἀπέκρουσα τὴν γνώμην ταύτην, δὲν ἐπρόκειτο πάντως περὶ λέξεων, ἀλλὰ περὶ μεγάλης ἀμεθοδίας.

Ἦ ὅταν ἤλεγchon ἀνακολούθους καὶ ἀτόπους τονισμοὺς, οἶον ὁ παπᾶς τοῦ παπά, ὁ νικητῆς τοῦ νικητῆ μετὰ ὀξείας παρὰ τὴν παράδοσιν ἢ ὀκᾶ τῆς ὀκᾶς, ὁ παπούς τοῦ παποῦ καὶ ἡ γλώσσα τῆς γλώσσας, ἡ γυναῖκα τῆς γυναίκας, κατ' ἀναλογίαν παλαιάν, καὶ πάλιν ὁ κλητῆρας τοῦ κλητῆρα κττ., δι' ὧν ὄλως αὐθαιρέτως παρήγετο οὐχὶ ἀπλοποίησις ἀλλὰ τοῦναντίον σύγχυσις εἰς τὴν ὀρθογραφίαν τῆς νέας γλώσσης, ταῦτα ἐλέγχων δὲν διελάμβανον περὶ λέξεων καὶ τύπων, ἀλλὰ περὶ γενικοῦ μεθοδικοῦ σφάλματος. Ὁμοίως ὅταν ἀπέκρουον τονισμοὺς παρὰ τὴν ἱστορίαν, οἶον Μαρίνα, ψωμᾶς ἀντὶ Μαρίνα, ψωμᾶς, ὅπως ἦδη κατὰ τὸν β' αἰῶνα π. Χ. (ὑπὸ τοῦ Πολυβίου) ἐτονίζοντο, οὐχὶ λέξεις ἢ τύπους ἀλλὰ σφάλματα περὶ τὴν ἱστορίαν τῆς γλώσσης ἡμῶν ἤλεγchon.

Καὶ ὅταν ἔλεγchon, ὅτι παρὰ τὰ σοφὰ παραγγέλματα ἀνδρῶν, οἶος ὁ αἰόδιμος Κοραῆς, ὁ κ. Hesseling, ὁ Gabelenz, ὁ κ. Τρ. ἐπιχειρεῖ νὰ διαλαμβάνῃ καὶ ἐρμηνεύῃ ἢ τὰ τῆς νέας ἡμῶν γλώσσης ἐν ἀγνοίᾳ τῆς ἀρχαίας, ἢ τὰ ἐκ ξένων γλωσσῶν εἰσελθόντα εἰς τὴν ἡμετέραν, ἐνῶ ἀγνοεῖ τὰς γλώσσας ταύτας, ἢ νὰ μετακινήῃ αὐθαιρέτως τὰ τῆς ὀρθογραφίας ἡμῶν, σφάλλεται μεθοδικῶς, ἐλέγχεται ἐστερημένος ἀληθοῦς ἐπιστήμης, τότε προδήλως δὲν πρόκειται «ἀράδιασμα λέξεων». Διότι ὁ μὲν Κοραῆς ἐκήρυξεν ἦδη πρὸ ἐνὸς αἰῶνος ὅτι «ὅποιος ἐπιχειρεῖ νὰ ἐρμηνεύῃ τὰ τῆς νέας γλώσσης χωρὶς τὴν γνῶ-

σιν τῆς ἀρχαίας ἢ ἀπαιᾶται ἢ ἀπαιᾶ», ὁ δὲ κ. Hesseling «L' étude détaillée des changements qu' ont subis les mots italiens en Grèce est impossible sans une connaissance approfondie des dialectes de l'Italie, spécialement du dialecte de Venise. C' est donc un travail qui doit être fait par un romaniste». Ἄλλ ὁ κ. Τρ. ἂν καὶ ἀγνοεῖ τὴν Λατινικὴν καὶ Ἰταλικὴν, ἐπιχειρεῖ νὰ διδάσκη περὶ τῶν ἐκ τούτων δανεῖων. Ὡσαύτως χωρὶς νὰ γνωρίζῃ τὰς ἐν τῇ Χερσονήσῳ τοῦ Αἴμου ἢ τὰς ἐν τῇ Ἀσίᾳ λαλουμένας γλώσσας (Ἀλβανικὴν, Σερβικὴν, Βουλγαρικὴν κλ. Περσικὴν, Αραβικὴν, Τουρκικὴν) ἀναλαμβάνει νὰ ἐρμηνεύῃ τὰς ἐκ τῶν γλωσσῶν τούτων εἰσελθούσας κατὰ καιροῦς λέξεις εἴτε εἰς τὴν Ἑλληνικὴν καὶ τὰς διαλέκτους αὐτῆς, εἴτε εἰς τὰ ἀνάμεικτα μὲ πολλὰ ξένα στοιχεῖα μυστικά, συνθηματικά ἰδιώματα, τὰ ντόρικα κ. λ. Δὲν εἶναι ταῦτα ἴδια ἐρασιτέχνου τῆς Γλωσσολογίας, ἐνὸς ἀπλοῦ dilettanti; Ὁμοίως ἐδίδαξεν ὁ Cabelenz ὅτι «ὄσω μείζων ἢ ἀπόστασις τῆς ἱστορικῆς ὀρθογραφίας ἀπὸ τῶν φθόγγων τοῦ προφορικοῦ λόγου, τοσούτῳ μείζον ὤφειλε νὰ εἶναι τὸ πηδῆμα, δι' οὗ ἔμελλε νὰ ταχθῇ ἡ ὀρθογραφία παρὰ τὴν ἀληθῆ προφοράν. Ἄλλὰ πηδῆματα δυσκόλως ἀνέχεται ἡ ἱστορία, καὶ ὅπου διὰ τῆς βίας ἀποσπῶνται ἀπ' αὐτῆς ἀπότομοι μεταβολαί, αὕτη ἐπίσταται νὰ ἐκδικῆται.» Ἄλλ' ὅμως παρὰ τὰ σοφὰ ταῦτα μεταβάλλει τὴν συνήθη γλῶσσαν ἡμῶν καὶ τὴν ὀρθογραφίαν αὐτῆς βιαϊότατα καὶ τοιαύτην ἐπιβάλλει εἰς τὰ δημοτικὰ σχολεῖα! ¹

¹ Πόσον ἔμπειρος εἶναι τῆς Ἰταλικῆς καὶ Λατ. (περὶ Ἀλβανικῶν, Σλαυικῶν, Τουρκικῶν κλπ. οὐδεὶς λόγος), ἀρκοῦν νὰ ἀποδείξουν τὰ ἐξῆς παραδείγματα: «κούνιτο condito ὑδραγωγεῖον», δέον conductus condotto κουνιτοῦτο ὑδραγωγεῖον. Τὸ Ἑνετ. bezzo (=χρήματα) ταυτίζει πρὸς τὸ πασίγνωστον ἀπὸ τοῦ μέσου αἰῶνος πεσσί, ἐπιχειρεῖ δὲ νὰ ἐρμηνεύσῃ τὸ ἐν ἀρχῇ β ἀντὶ π, bezzo ὡς ἀναπτυχθὲν ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ ἐκ τῆς συνεχφορᾶς αὐτοῦ μετὰ τοῦ ἄρθρου τῶν, ὅπως τὸ πεσκέσι-μπεσκέσι, πουνιάλο-μπουνιάλο. Περὶ τοῦ τονισμοῦ δ' ἐπὶ τῆς παραληγοῦσης ἀντὶ τῆς ληγοῦσης δὲν ἐφρόντισεν. Ἄλλ' ὅμως εἰς τὴν παρατήρησίν μου ὅτι ταῦτα εἶναι ἀλλότρια, ἀπαντᾶ τὰ χαριέστατα τάδε: «Ἀπίστευτος ἀληθινὰ ἰσχυρισμός, ἀφοῦ ὁ ἴδιος ὁ Χατζ. παραπέμπει σεις σελ. 34 καὶ 80 τοῦ βιβλίου μου, ὅπου ἐρμηνεύω πολὺ σωστὰ τὴ σημασιολογικὴ καὶ τὴ φωνητικὴ ἀλλαγὴ.» Ὡστε κατὰ τὴν γνώμην τοῦ κ. Τρ. καὶ ὁ ἐπὶ τῆς παραληγοῦσης τόνος καὶ τὸ β ἀντὶ π καὶ ἡ διάφορος σημασία ἀνεπτύχθησαν ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ καὶ ἠρμηνεύθησαν ὑπ' αὐτοῦ ἐπαισθῶς!

“Ὅστις τοὺς ἐλέγχους τούτους κρίνει καὶ ὀνομάζει ἀράδιασμα λέξεων», ἐκεῖνος ὀφείλει νὰ ἀκούσῃ καὶ μάθῃ ὅτι δυοῖν θᾶτερον ἢ ἐν γνώσει λέγει ἀναλήθη, ἢ εἶναι παντάπασι ξένος τῆς ἐπιστήμης τῆς γλώσσης, καὶ ὅτι καλὰ θὰ κάμῃ νὰ ζητήσῃ ἄλλο καταλληλότερον δι’ αὐτὸν ἔργον· ἢ γλώσσα καὶ ἐπιστημονικὴ καλλιέργια αὐτῆς δὲν εἶναι δουλειά του.

Καὶ τώρα ἐρωτᾶται πᾶς ἄνθρωπος σεβόμενος τὴν ἀλήθειαν νὰ μοι εἴπῃ, ἐλέγχων ἐγὼ ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα καὶ δεικνύων ὅτι ἀκριβῶς ἔνεκα τούτων ὁ κ. Τρ. δὲν εἶναι ἱκανὸς νὰ διδάξῃ τὰ μαθήματα τῆς γλωσσολογίας, περὶ λέξεις καὶ τύπους κατετριδόμεν, λέξεις καὶ τύπους «ἀράδιασα», ἢ ὅπως τὸναντίον τελείαν ἀμεθοδίαν καὶ παχυλὴν ἀμάθειαν αὐτοῦ κατεδείκνυσον καὶ ἔπειθον, καὶ εὐτυχῶς ἔπεισα, ὅτι δὲν δύναται νὰ διδάξῃ τὰ περὶ ὧν ὁ λόγος μαθήματα;

Καὶ ὁμως ταῦτα διατείνεται ὁ κ. Τρ. Κατ’ ἀνάγκην ἄρα πρέπει νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι δυοῖν θᾶτερον, ἢ ἐν γνώσει παριστᾶ αὐτὰ τοιαῦτα ἀγωνιζόμενος νὰ πείσῃ τοὺς ἀναγνώστας αὐτοῦ, ὅτι πρόκειται περὶ μικρῶν καὶ ἀναξίων λόγου πραγμάτων, ἢ, ἂν προτιμᾷ τοῦτο, ἀγνοεῖ καὶ δὲν δύναται νὰ διαστέλλῃ τὰ γενικὰ μεθοδολογικὰ ζητήματα ἀπὸ τῶν ἀτομικῶν, λεξιλογικῶν, διὸ ἀποφαίνεται οὕτως.

Ἄλλ’ ὁ κ. Τρ. περιέπεσεν ἐν τῇ ἀπαντήσῃ του καὶ εἰς ἄλλα ἀληθῶς περίεργα καὶ ἀπροσδόκητα. Εἶδομεν ἄνωτ. σ. 10 πόσον ἀπλοῦν ἦτο τὸ καθήκον αὐτοῦ, ἂν ἤθελε ν’ ἀποκρούσῃ τοὺς ἐλέγχους, καὶ ὅτι δὲν ἐπραξέ μὲν τοῦτο, ἐτράπη δὲ ἐπὶ ἄλλα, ὅποια ἐξεθήκαμεν. Καὶ δὲν ἄρκοῦν ταῦτα, ἀλλὰ, ἂν καὶ ἐγὼ, καθ’ ὃ εἶχον καθήκον, περιωρίσθην ἐντελῶς εἰς ἐπιστημονικὸν ἔλεγχον τῶν ἔργων του, αὐτὸς ἐπεβάλετο, πρᾶγμα ἀποπώτατον, νὰ ἐλέγξῃ ὄχι μόνον ὅσα τυχὸν ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ ἐπιστημονικοῦ μου σταδίου (ἀπὸ 44 ἐτῶν!) τυχὸν ἐσφάλην, καὶ αὐτὰ τὰ προφανῶς τυπογραφικὰ παροράματα εἰς τὰ ὅποια ἀτυχῶς μάλιστα κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη διὰ τοὺς πρεσβυτικούς μου ὀφθαλμούς συχνὰ περιπίπτω), ἀλλὰ καὶ ἀπὸ σελ. 68 κεφ. συλλέγει καὶ καταγράφει πάντα ὅσα οἱ κατὰ καιροὺς ἐλεγχθέντες ὑπ’ ἐμοῦ ἔγραψαν κατ’ ἐμοῦ, καὶ οὕτως ἔρχεται εἰς γενικὸν χαρακτηρισμὸν ἐμοῦ, τὸν ὅποιον τεχνηέντως ὑποβάλλει εἰς τὸ στόμα ἄλλων. Κατὰ ταῦτα ἐγὼ ἀπ’ ἀρχῆς

παραπλανῶ τοὺς ἀναγνώστας μου, περιπλέκω τὰ πράγματα κλπ. κλπ., ἐξακολουθεῖ δὲ διαβεβαιῶν (τοῦτο ἐξ ἰδίας, ὡς φαίνεται, πείρας) ὅτι τόσον ἐμοῦ ὅσον καὶ τῶν ἄλλων καθηγητῶν ἡ διδασκαλία συνίστατο εἰς «ξηρὰς συνήθους καὶ κομματιασμένας γνώσεις κάθε εἶδους»¹, ἐν ἄλλοις λόγοις συντάσσει καὶ ἐμοῦ καὶ καθόλου τῶν καθηγητῶν πάντων τοῦ Πανεπιστημίου ἡμῶν, Κόντου, Βάση, Λάμπρου κλπ. λαμπρὸν πανηγυρικόν!

Πρέπει νὰ ὁμολογήσω ὅτι θὰ μοι ἦτο λίαν εὐχάριστον, ἂν κατέπαυον ἐν τούτῳ τὸν λόγον. Ἄλλ' ἡ ἀνάγκη νὰ δείξω πᾶσι ποιός τις εἶναι ὁ νέος τιμητῆς ἡμῶν, ἐπιβάλλει μοι νὰ προσθέσω ὀλίγα τινά.²

Ὁ κ. Τρ. ἀνέλαβε νὰ διδάσκη ἀντ' ἐμοῦ τοὺς δημοδιδασκάλους τὴν ἱστορίαν τῆς Ἑλλην. γλώσσης, ἐδίδασκε δὲ αὐτοὺς ὅτι «οἱ σημαντικώτερες ἀλλαγές ποῦ παρουσιάζει ἡ νέα μας γλῶσσα ὡς πρὸς τὴν κλίση τῶν ὀνομάτων τῆς ἅμα τῆ συγκρίνομε μὲ τ' ἀρχαία, εἶναι οἱ ἀκόλουθοι: α') ἐξαφανίστηκε ὁ τύπος τῆς δοικῆς β') τὸ -ες τῆς ὀνομαστικῆς καὶ κλητικῆς τοῦ πληθυντικοῦ τῶν ἀρχαίων τριτοκλίτων παραμέρισε μὲ τὸν καιρὸ τίς καταλήξεις—ας καὶ -αι τριτοκλίτων καὶ πρωτοκλίτων καὶ ἀπλώθηκεν σὲ ὄλα σχεδὸν τ' ἀρσενικὰ καὶ θηλυκὰ οὐσιαστικὰ τῶν κλίσεων αὐτῶν γιὰ τὴν πληθυντικὴ ὀνομαστικὴ, αἰτιατικὴ καὶ κλητικὴ. Ἀντὶ τοὺς μῆνας, τὰς

¹ Εὐτυχῶς ἀνεφάνη τῶρα εἰς τὸν ἐπιστημονικὸν ὄριζοντα νέος ἀστὴρ φαινός, ὁ κ. Τρ., ὅστις θὰ διαφωτίσῃ ὅσα ἐγὼ ἐπὶ 41 ἔτη ἐσκότιζα καὶ περιέπλεκα καὶ οὕτω παρεπλάνων τοὺς ἀκροατάς μου, καὶ θὰ σώσῃ οὕτω τὴν μέλλουσαν γενεάν. Ἄλλὰ διατί ἠνείγετο τὴν κατάστασιν ταύτην ἐπὶ εἰκοσαετίαν ὄλην;

² Ὡς γνωστόν, ἐν Γερμανίᾳ, τῆ πατρίδι τῶν Πανεπιστημίων, ἐπικρατεῖ ἡ καλὴ συνήθεια νὰ ὑποδεικνύῃ ὁ διὰ γῆρας ἀποχωρῶν καθηγητῆς τὸν διάδοχόν του, τὸν μέλλοντα καὶ ἄξιον κατὰ τὴν γνώμην του νὰ συνεχίσῃ τὸ ἔργον του παρ' ἡμῖν τοῦτο δὲν γίνεται, ἀλλὰ καὶ δὲν ἐπεκράτει εὐτυχῶς μέχρι τοῦδε καὶ τὸ ἐναντίον, ὅπερ εἰσάγεται τῶρα διὰ τοῦ κ. Τρ., νὰ περιυβρίζηται παντοιοτρόπως καὶ ἀνατρέπηται ἄρδην πᾶσα ἡ ἐργασία του. Ὅτι δὲ καὶ ἀπεμακρύνθη μετὰ δέκα ἄλλων συναδέλφων ἐκ τοῦ Πανεπιστημίου παρὰ τὸν νόμον, ἀπλῶς καὶ μόνον ἵνα δυνηθῆ νὰ εἰσελάσῃ ὁ κ. Τρ. καὶ οἱ φίλοι του, τοῦτο εἶνε πασίγνωστον. Ὅτι δὲ ἀπὸ τοῦ παρελθόντος ἔτους οὔτε Ἑλληνικὴ ἱστορία οὔτε ἐπιγραφικὴ οὔτε ἱστορία τῆς φιλοσοφίας οὔτε τὰ γλωσσολογικὰ μαθήματα διδάσκονται, τοῦτο δὲν σημαίνει τίποτε. Ἄρχει νὰ ἰκανοποιηθῆ ἡ φιλοδοξία τῶν ἐν τῷ Ὑπουργείῳ. Αὐτοὶ δὲν εἶναι φωτισθέντες, ὅπως κατὰ τὸν κ. Γληνὸν ἐγώ, ὅχι, ὁ Θεὸς φυλάξῃ! Εἶναι οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν νέων ἰδεῶν, οἱ συγχρονισμένοι, οἱ modernes!

φλέβας, αἱ ράχεις, οἱ ναῦται τοὺς ναύτας ὡ ναῦται, αἱ ρίζαι τὰς ρίζας λέμε τοὺς μῆνες, τὶς φλέβες, οἱ ράχεις, ναῦτες, ρίζες κλπ. γ') σὸν ἐνικὸ ἀντιθέτως ὑπερίσχυσαν καὶ γενικεύτηκαν γιὰ τὴν ὀνομαστικὴ οἱ καταλήξεις τῶν ἀρχαίων πρωτοκλίτων. Δηλαδή διάφορες κατηγορίες ἀρχαίων τριτοκλίτων, ἀρσενικῶν καὶ θηλυκῶν, σχηματίζονται κατὰ τ' ἀρχαία πρωτόκλιτα, ὁ ταμίας, ἡ χαρά, ἡ νίκη. Ἐνῶ οἱ ἀρχαῖοι ἔλεγαν ὁ πατήρ, ὁ κόραξ, ὁ ακώληξ, ὁ χειμῶν σχηματίζομε τώρα κατὰ τὸ ταμίας, ὁ πατέρας, ὁ κόρακας, ὁ σωλήνας, καὶ ἐνῶ οἱ ἀρχαῖοι ἔλεγαν ἡ μήτηρ, ἡ ψίξ ἔχομε σήμερα ἡ μητέρα, ἡ ψίχα (sic), ἡ φλέβα δ') ἡ γενικὴ τοῦ ἐνικοῦ ὄλων τῶν ὀνομάτων, ποῦ εἶχε σιὴν ἀρχαία γλῶσσα κατὰ τὶς διάφορες κλίσεις ἄλλοτε ἄλλη κατάληξη μὲ φωνῆεν διαφορετικὸ ἀπὸ τὸ φωνῆεν τῆς ἐνικῆς ὀνομαστικῆς, παρουσιάζει σιὴ νέα γλῶσσα πάντοτε τὸ ἴδιο φωνῆεν μὲ τὴν ὀνομαστικὴ, ἡ πείνα, τῆς πείνας, ἡ λύσσα τῆς λύσσας, τῆς μέλισσας. Οἱ ἀλλαγές (α) (β) (γ) καὶ (δ) οἱ τόσο χαρακτηριστικὲς γιὰ τὴ νέα μας γλῶσσα, δὲν ἔγιναν σὲς τελευταῖες ἑκατονταετηρίδες, μὰ ἀκόμη πολὺ νωρίτερα, σὲς μεσαίωνα ἀκόμη καὶ σιὰ χρόνια τοῦ Χριστοῦ».

Ταῦτα ἐδίδασκεν ὁ κ. Τρ. τοὺς διδασκάλους, καὶ περὶ τούτων εἶπα ἐγὼ ὅτι εἶναι παρὰ τὴν ἱστορικὴν ἀλήθειαν. Προσέθηκα μάλιστα ὅτι θὰ ὁμολόγουν αὐτῷ μυρίας χάριτας, ἂν ἀπεδείκνυεν ὅτι ὄντως ἐπὶ Χριστοῦ ἐλέγετο ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων οἱ ναῦτες—τοῦς ναῦτες, ὁ πατέρας, ἡ μητέρα, τῆς φλέβας, τῆς μέλισσας, τῆς γλώσσας κλπ. ἡ ὅτι δὲν ἦτο πλέον ἐπὶ Χριστοῦ ἐν χρήσει ἡ δοτικὴ, ἀλλ' εἶχε τότε, ὡς λέγει, ἀντικατασταθῆ ὑπὸ τῆς αἰτ. ἀπλῆς ἢ ἐμπροθέτου.

Εἰς ταῦτα ἀπαντῶν ὁ κ. Τρ. πρῶτον μὲν παραλείπει καὶ παρασιωπᾷ σκοπίμως ὡς ἀσύμφορα αὐτῷ τὰ ὑπὸ τὰς ἀλλαγάς, ὡς τὰς ὀνομάζει, γ') καὶ δ'). Οὕτως ὁ ἀναγινώσκων τὴν ἀπάντησίν του ἀγνοεῖ κατὰ τὰ κυριώτερα τίνα δισχυρίζετο τότε ὁ κ. Τρ. καὶ τίνα ἀπεκάλεσα ἐγὼ ψευδῆ. Ἐπειτα ἐν τῇ ἀπαντήσει του πρῶτον μὲν τυπώνει τώρα κεφαλαίοις γράμμασι τὰς λέξεις πολὺ νωρίτερα τοῦ μεσαίωνα ἀκόμη ἐπίτηδες, ἵνα ταύτας ἐξάρῃ ὡς τὰς σημαντικωτέρας, ἔπειτα δὲ διατείνεται ὅτι ἐγὼ παραλιπῶν τὸν χρονικὸν προσδιορισμὸν «πολὺ νωρίτερα σὲς μεσαίωνα» πα.

ρεποίησα τὸ κείμενον του. Ἀλλὰ παρακαλῶ, ἐάν τις δυσχυρίζετο, ὅτι ἄνθρωπός τις ἤκμασε καὶ ἔδρασεν ἐπὶ Ὀθωνος ἀκόμη καὶ κατὰ τοὺς χρόνους τῆς ἐπαναστάσεως, καὶ ἄλλος ὑπελάμβανε τὸν χρονικὸν προσδιορισμὸν ἐπὶ Ὀθωνος, ὡς μεταξὺ κείμενον, τρόπον τινὰ οὐχὶ ἀναγκαῖον, ἐμνημόνευε δὲ καὶ ἐχρονολόγει τὴν δρᾶσιν τοῦ ἀνθρώπου ἀπλῶς ἀπὸ τῆς ἐπαναστάσεως, θὰ κατηγορεῖτο δικαίως ἐπὶ παραποιήσει; Αἶ μεταβολαί, διδάσκει ὁ κ. Τρ., καθ' ὅς ἐλέχθη οἱ ναῦτες, ὁ κόρακας ἢ μητέρα, τῆς μέλισσας, καὶ καθ' ὅς ἀπώλετο ὁ τύπος τῆς δοτικῆς, ἔγιναν πολὺ νωρίτερα, σιὸ μεσαίωνα ἀκόμη καὶ σιὰ χρόνια τοῦ Χριστοῦ. Λοιπὸν ὅ,τι ἔγινεν σιὰ χρόνια τοῦ Χριστοῦ, βεβαίως θὰ ἦτο τετελεσμένον ἢ τοῦλάχιστον θὰ ἐγένετο καὶ κατὰ τὸν μέσον αἰῶνα, καὶ ἡ μνεία τούτου τοῦλάχιστον περιττή. Πάντα ἄρα ὅσα γράφει τώρα ὁ κ. Τρ. εἴτε μικροῖς εἴτε κεφαλαίοις γράμμασιν, εἶναι ἄτοπα· οὔτε παρασιώπησις οὔτε παραποιήσις τις ὑπ' ἐμοῦ ἔγινεν· παρασιώπησις καὶ αὕτη σκοπίμως ἰσοδυναμοῦσα πρὸς παραποίησιν ἐγένετο ἀληθῶς ὑπ' ἄλλου· ἀλλ' ὡς φαίνεται, ἐφαρμόζεται ἐπὶ τοῦ προκειμένου τὸ λεγόμενον «νὰ σύρη ὁ κλέφτης τὴ φωνή, νὰ φύγη ὁ νοικοκύρις».

Τὴν ἀσθένειαν ἢ μᾶλλον τὴν μηδαμινότητα τῶν λόγων αὐτοῦ συναισθανόμενος καὶ αὐτὸς ὁ κ. Τρ. ἔκρινε συμφέρον νὰ ἐπιφέρῃ πρὸς ἐνίσχυσιν αὐτοῦ τὰ ἀκόλουθα: «Οὔτε καὶ ἦταν ἀνάγκη νὰ καθορίσω μὲ μεγαλύτερη ἀκρίβεια πότε πραγματοποιήθηκε καθεμιὰ ἀπὸ τὶς διάφορες ἀλλαγές, ἀφοῦ δὲν ἔγραψα πραγματεία ἐπιστημονικὴ γιὰ κοινὸ ἀκαδημαϊκόν, παρὰ μόνον συνοπτικωτάτους ὑπομνηματισμοὺς γιὰ δασκάλους στοὺς πίνακας αὐτοὺς τῆς γλωσσικῆς μας ἱστορίας, ὅπου ἦσαν πολὺ ἀρκετὰ ὅσα ἐκεῖ *grosso modo* λέγονται... Ἀφήνω δὲ καὶ τὸ ἄλλο, πού δὲν εἶχε δικαίωμα ὁ κ. Χατζιδάκης νὰ χρησιμοποίησῃ γιὰ τὴν κριτικὴν τοῦ ἔντυπο πού κυκλοφόρησε μὲ τὴν ἰδιαιτέρα δήλωσιν στὴν προμετωπίδα του «τὸ ἔντυπο αὐτὸ τυπώθηκε ὡς χειρόγραφο. Εἶναι συμπληρωματικὸ βοήθημα σχετικῶν μαθημάτων γιὰ τὴν ἱστορίαν τῆς γλώσσας μας καὶ τῆ σχολικῆς τῆς καθιέρωσιν, καὶ ἔτσι δὲν ἔχει αὐτοτελεῆ σημασίαν».

Καταλαμβάνετε τί λέγει; δὲν εἶναι ἐπιστημονικὴ πραγματεία, ἦτο ὑπόμνημα διὰ δασκάλους, καὶ ἦσαν ἀρκετὰ τὰ χοηδροειδῆ

ταῦτα. Ἐπειτα ἦτο καὶ οἶονεὶ χειρόγραφον, ἦτο συμπλήρωμα βοηθητικὸν τῶν μαθημάτων περὶ τῆς ἱστορίας τῆς γλώσσης, τὴν ὁποίαν ἐπέβαλον εἰς τὰ σχολεῖα καὶ ὡς ἐκ τούτου δὲν ἦσαν τέλεια. Δηλαδή ἐδίδαξε ταῦτα τοὺς ἀτυχεῖς διδασκάλους ὡς ἀνώτερος ἐπόπτῃς, ὡς ἐπίσημος τῆς μεταρρυθμίσεως, ὡς ὀνομάζουσαν αὐτήν, γλωσσολόγος, ἐξετύπωσε δημοσίᾳ δαπάνῃ κατὰ χιλιάδας καὶ διένειμε καὶ ἀπέστειλεν πρὸς πάντας τοὺς διδασκάλους ὡς βοηθητικὸν ὑπόμνημα, ἵνα δηλ. ἐν τούτοις συνοπτικῶς βλέπουν τὴν εἰκόνα τῆς ἱστορικῆς ἐξελιξέως τῆς Ἑλλην. γλώσσης καὶ ἀναπολοῦν τὰ προφορικῶς διδαχθέντα. Ἀλλὰ παρὰ πάντα ταῦτα δὲν ἔπρεπε νὰ ὑποβάλλωνται εἰς κρίσιν καὶ ἔλεγχον, δὲν εἶναι διὰ κοινὸν ἀκαδημαϊκὸν ἀλλὰ διὰ δασκάλους κλπ. κλπ. Δὲν σὰς φαίνεται ὅτι πάντα τὰ δικολαβικὰ ταῦτα παρέχουσι τὴν ἐντύπωσιν ἐνόχου ἐπιζητοῦντος πάσῃ δυνάμει νὰ σωθῇ; Ἄν δὲ τοιαῦτα ἐτόλμησε νὰ τυπώσῃ, φαντάσθητε, ποῖα θὰ ἦσαν ὅσα ἔλεγε προφορικῶς. Ταῦτα δὲν θὰ ἦσαν «ξηραὶ καὶ κομματιασμέναι γνώσεις», ὅπως ἡμῶν τῶν μέχρι χθὲς καθηγητῶν! ὄχι, θὰ ἦσαν ἀναμφιδόλως σοφία καθαρὰ συστηματικῇ. Ἀλλὰ τὸ ζήτημα, τὸ μόνον καὶ κύριον εἶναι τὸ ἀπλούστατον τόδε: Ἐλέγετο ἐν τῇ Κοινῇ ἐπὶ Χριστοῦ ἡ μητέρα, ὁ πατέρας, τῆς μέλισσας, τῆς γλώσσης κττ; Καὶ δὲν ἦτο τότε ἀκόμη ἐν χρήσει ἡ δοτικὴ; (τὸν ἄρτον δὸς ἡμῖν σήμερον).

Ἀλλὰ κατὰ καλὴν τύχην ὑπάρχει καὶ ῥητὴ ἀπόδειξις ὅτι ταῦτα πάντα εἶναι προφάσεις. Ἐν ἄλλῃ πραγματείᾳ αὐτοῦ ἐπιγραφομένη *Τὰ Εὐαγγέλια καὶ ὁ Ἀτικισμὸς* σελ. 6 γράφει τάδε: ἔπειτα ἀπὸ δύο χιλιάδες χρόνια λέγομε ἡμουν, πάντοτε, κρεβάτι (ἐξαίρει διὰ κυρτῶν γραμμάτων τὰ τρία ταῦτα παραδείγματα αὐτὸς ὁ κ. Τρ.). Ὡστε κατὰ ταῦτα ἀπὸ δύο χιλιάδων ἐτῶν, ἦτοι ἀπὸ τοῦ πρώτου αἰῶνος πρὸ Χριστοῦ, λέγομεν ἡμουν, κρεβάτι!

Λοιπὸν εἰρήσθω παρρησίᾳ: ταῦτα πάντα δυοῖν θάτερον ἢ εἶναι πλασιογραφία τῆς ἱστορίας τῆς γλώσσης ἡμῶν, ἵνα πεισθῶσιν οἱ διδάσκαλοι, ὅτι τὰ ὑπὸ τῶν μεταρρυθμιστῶν τούτων ἐπιβαλλόμενα γλωσσικὰ κατασκευάσματα εἶναι παλαιά, παλαιότατα, καὶ ἀη κάλλιστα νὰ διδάσκωνται αὐτὰ οἱ μικροὶ μαθηταί. Καὶ ἵνα ἐπιτύχωσι τοῦτο, ἀναλαμβάνει νὰ παραποιῇ οὕτω τὴν ἱστορίαν τῆς γλώσσης

ὁ ἐπίσημος τῶν μεταρρυθμιστῶν; γλωσσολόγος οὗτος, τὸν ὁποῖον δὲν παύουν νὰ ἐξυμνοῦν ὡς γλωσσολόγον διεθνοῦς φήμης! Ἄλλὰ τότε τί ἔγινε τὸ ἦθος, ὑπὲρ οὗ κόπτεται ὁ κ. Τρ.; Ἡ εἶναι ἐσχάτης ἀμαθείας προϊόντα, ὅπως ἀληθῶς ἐλέγχουν ἄλλα τε πολλὰ καὶ ἡ ἄλλη διδασκαλία αὐτοῦ, ὅτι οἱ Ἑλληνικοὶ πάπυροι, οἱ ὁποῖοι, ὡς γνωστόν, ἐγράφοντο ἐπὶ χίλια ἔτη, ἦσαν «ἐκείνων ποῦ ζοῦσαν τότε στοὺς αἰῶνας γύρω ἀπὸ τὴν γέννηση τοῦ Χριστοῦ». Καὶ ὁμοῦς ὁ κ. Τρ. ἀνέλαβε καὶ διδάσκει τοὺς διδασκάλους τὴν ἱστορίαν τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης, ἀξιοτὶ δὲ νὰ διδάξῃ καὶ τὴν ἀρχαίαν Ἑλλην. καὶ Λατ. γραμματικὴν καὶ τὴν Γενικὴν Γλωσσικὴν ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ.

Ἄς ἴδωμεν καὶ ἄλλο: Ἐν σελ. 7 τῆς Ξενηλασίας ἀναγινώσκομεν «ὅλαι αὐταὶ αἱ λέξεις, εἴτε ἐκ διαλέκτων ἐλήφθησαν (λιμοκοιτῶρος) εἴτε ἐκ τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς, εἴτε ἐκ τῆς γλώσσης τῶν Βυζαντινῶν (δικηγόρος, ἐπιτρέπω)». Ταῦτα οὕτως ἐστιγμένα, (κόμμα μετὰ τὸ ἀρχαίας Ἑλληνικῆς καὶ τὰ δύο παραδείγματα δικηγόρος, ἐπιτρέπω μετὰ τὸ ἐκ τῆς γλώσσης τῶν Βυζαντινῶν), ἐνόησα ἐγὼ ἀκριβῶς ὅπως ἔχουν τυπωθῆ, ἦτοι τὰ δύο παραδείγματα συνῆψα μετὰ τῆς γλώσσης τῶν Βυζαντινῶν κατ' ἀνάγκην, ἀφοῦ κατόπιν τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς ἔδλεπον κόμμα. Τώρα ὁ κ. Τρ. ἐν σελ. 23 τυπώνει κεφαλαίοις γράμμασι τὸ εἴτε ἐκ τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς, ἵνα ἐξάρῃ αὐτό, ἔπειτα ἀφαιρεῖ τὸ κόμμα μετὰ τὸ Ἑλληνικῆς, (ἐν ἄλλαις λέξεσι μεταβάλλει πάλιν σκοπίμως, ἦτοι παραποιεῖ τὸ κείμενόν του!), ἵνα τὰ κατόπιν δύο παραδείγματα ἀναφέρωνται δῆθεν εἰς τε τὸ Ἑλληνικῆς καὶ τὸ γλώσσης τῶν Βυζαντινῶν, ἔπειτα κατηγορεῖ μου ἀσυνειδησίαν καὶ δὲν ἠξεύρω τί ἄλλο, καὶ διατείνεται «καμμία ἀπολύτως ἀνακρίβεια, καμία ἀσάφεια». Ἐπειτα δέ, ὅπερ ἀληθῶς πολὺ νόστιμον, ἐπιφέρει «ἀντὶ ν' ἀναφερθοῦν στὸ τέλος στὴ σειρά μαζὶ τὰ δύο παραδείγματα, θὰ ἦτον καλλίτερα νὰ χωρισθοῦν». Ὡραῖα! Βλέπετε πάλιν τὸ ἦθος ἐπῆγε καλεῖά του.

Δείγματα τοῦ τρόπου καθ' ὃν συζητεῖ καὶ ἀπαντᾷ εἰς τοὺς ἐλέγχους, ἔστωσαν καὶ τάδε: Εἰς τὴν παρατήρησίν μου ὅτι πράγματα πρὸ πολλοῦ δεδιδασγμένα ἀγνοεῖ, ἀπαντᾷ (σελ. 34 σημ.) «Δὲν εἶναι τόσο εὐκόλο πάντοτε νὰ παραπέμπῃ κανεὶς στὸν τελευταῖο μὲ τὰ κακὰ—συχνὰ καὶ λανθασμένα εὔρετήρια στὰ πολλὰ, ἀληθινά, ποῦ

ἔχει γράψει,¹ καὶ νὰ πῶ καὶ τὸ ἄλλο οὔτε καὶ δίνω καὶ τόση σημασία ὄση ὁ κ. Χατζιδάκης στ' ὅτι με ξέφυγαν δύο τρία ἀπ' ὅσα ἔχει γράψει, καθὼς λ. χ. ἡ ἐρμηνεία τοῦ σωταρχίζουσι στὰ Χρονικά τοῦ Μορέως, μνημονευομένου ἀπὸ ἐμένα σὲ μιὰ σημείωση ποῦ εἶχα προσθέσει σιὸ τελευταῖο τύπωμα. Τοιοῦτοτρόπως δικαιολογεῖ τὴν ἄγνοιαν αὐτοῦ προκειμένου περὶ πραγμάτων πρὸ πολλοῦ γνωστῶν. Ἀλλὰ μήπως εἴμεθα τόσον πολυάριθμοι οἱ γράφοντες περὶ τῆς νέας ἡμῶν γλώσσης, ὥστε νὰ μὴ δύναται τις οὐδ' αὐτὸς ὁ φιλοδοξῶν νὰ διδάξη αὐτὴν ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ νὰ παρακολουθῇ αὐτά; Ἐπειτα αὐτὸς ὁ φροντίζων νὰ περισυλλέγῃ καὶ αὐτὰ τὰ τυπογραφικά μου σφάλματα, δὲν δύναται νὰ μελετᾷ καὶ ἠξεύρῃ ὅσα ἀληθῆ ἐδίδαξα!

Τὸ ἀκόλουθον εἶναι πολὺ νοστιμώτερον: εἰς τὴν παρατήρησίν μου ὅτι ὅσα λέγει περὶ τοῦ ἀργαστήρι, ὀψίκιν εἶχον γράψει ἐγὼ πρὸ πολλῶν ἐτῶν (ἐν τῇ Einleitung σελ. 325 κέξ. καὶ MNE A 233 — 4) καὶ ὁδὴ οὐδὲν νέον προφέρεται, ἀπαντᾷ «ἡ ἐρμηνεία μου ἐκείνη δείχνει βέβαια μαζὶ μὲ τόσα ἄλλα ποῦ παρασιωπᾷ κάθε φορά ὁ κ. Χατζιδάκης, τὴν ὀρθὴν γλωσσικὴν κρίσιν, ἀδιάφορο ἂν φάνηκε πῶς ἄλλος εἶχε τὴν προτεραιότητα τῆς ἐρμηνείας». Ἀληθῶς ἐξαίρετος δικαιολογία. Λαμβάνει τις ἐρμηνείαν φαινομένων ἐκ βιβλίων πασιγνώστων, προβάλλει αὐτὴν ὡς ἰδίαν, καὶ ἐλεγχόμενος διατείνεται, ὅτι ἡ ἐρμηνεία αὕτη δεικνύει τὴν ὀρθὴν κρίσιν κλπ., ἀδιάφορον ἂν τὴν προτεραιότητα εἶχεν ἄλλος.

Εἶναι δὲ ἀξία ἰδιαιτέρας σημειώσεως, καθ' ἣν στιγμὴν ἐξελέγχεται οὕτως, ἡ τόλμη αὐτοῦ νὰ διατείνηται «μαζὶ μὲ τόσα ἄλλα ποῦ παρασιωπᾷ κάθε φορά ὁ Χατζ.». Ἀλλὰ διατί δὲν μνημονεύει αὐτὸς ὅσα ἐγὼ παρεσιώπησα μεγάλα ἐπιστημονικά αὐτοῦ κατορθώματα;

Τὴν λέξιν δαυκί κατέλεγεν εἰς τὰς ἐκ τῆς Λατ. παρειλημμένας, ἐγὼ δὲ παρετήρησα ὅτι τὸ ὄνομα δαῦκος κεῖται ἤδη παρὰ τῷ Θεοφράστῳ καὶ ὁδὴ δὲν εἶναι λέξις Λατινική. Ἀπαντᾷ (σελ. 29) «τὴν πληροφορίαν γιὰ τὸ ποῦ πρωτοαπαντᾷ τὸ δαυκί, ἡμποροῦσα νὰ τὴν ἐπαιρνα ἀπ' ἄλλους». Θαυμάσια! Βέβαια, οὐδεὶς ἀμφιδάλλει, καὶ παρ'

¹ Ἴδου λοιπὸν εὐρήκαμεν τὸν αἴτιον τοῦ κακοῦ! Εἶναι ὁ Χατζιδάκης, ὅστις ἔχει μὲν γράψει πολλὰ ἀλλ' ὄχι καὶ εὐρητήρια ἀκριβῆ, ὥστε νὰ εὐρίσκη ἕκαστον τούτων ἀκόπως ὁ κ. Τρ. Διὰ τὰ τυπογραφικά μου λάθη δὲν ἐχρειάσθη εὐρητήρια.

αὐτοῦ τοῦ Θεοφράστου, ἂν μόνον ἐμελέτα τοὺς ἀρχαίους συγγραφείς.

Τὸ ἐπίθετον σάβουρρος ἠρμήνευσε μὲν ὁ κ. Τρ. ὅπως καὶ ἄλλοι πρὸ αὐτοῦ πλημμελῶς κατ' ἀντίφρασιν ἐκ τοῦ σαβοῦρρα = ἔρμα, ἠρμήνευσα δὲ ἐγὼ ὀρθῶς, ἀλλ' ὅμως καταντᾷ νὰ μὲ κατηγορῇ ἐπὶ κλοπῇ, διότι, ὡς λέγει, αὐτὸς ἐτόνισεν ἐπὶ τῆς προπαραληγουμένης καὶ τοῦτον τὸν τονισμόν παρέλαβον ἐγὼ χωρὶς νὰ μνημονεύσω αὐτόν. Ἄλλ' ἐγὼ ὠρμήθην εἰς τὴν ἑρμηνείαν μου ὄχι ἀπὸ τοιοῦτου ἢ τοιοῦτου τονισμοῦ, ἄλλως τε καὶ ἀφοῦ ὁ στίχος ἐπιτρέπει ἀμφοτέρους (ἀφοῦ δὲ ἰδῶ ὅτι παρουσιάζονται σάβουρρα τὰ σκουτέλλια), ἀλλ' ἀπὸ τῶν ἀκολούθων γραμματικῶν παρατηρήσεων, ὅτι οὐσιαστικὰ πρωτόκλιτα μεταβάλλονται εἰς ἐπίθετα (καὶ τοιοῦτο ἦτο καὶ εἶναι προδήλως ἢ λέξις ἐδῶ, ὅπως καὶ ἐκ τοῦ ἄλλου χωρίου, ἐν ᾧ κεῖται σαφῶς δηλοῦται, ἐστράφην σάβουρρος) οὐχὶ δι' ἀπλῆς μεταβολῆς τῆς καταλήξεως — α — η — εἰς — ος. ἀλλ' ἢ διὰ συνθέσεως ἢ διὰ προσθήκης παραγωγικῆς καταλήξεως ἢ καὶ δι' ἀμφοτέρων, ὅτε καὶ ὁ τόνος καὶ ἡ σημασία μεταβάλλεται πρὸς τιμῆς καὶ ἐνυμιος, ἐπιίμιος, θάλασσα θαλάσσιος, δαπάνη πολυδάπανος καὶ δὴ καὶ σαβοῦρρα ἀσάβουρρος. Λοιπὸν τί λέγετε; Ἐκλεψα ἐγὼ τῶρα τοῦ κ. Τρ. τίποτε; Ἡ ἦτο ἱκανὸς οὗτος νὰ νοήσῃ τὸν σχηματισμὸν τοῦ σάβουρρος καὶ ἐπινοήσῃ τὴν ἑρμηνείαν ταύτην;

Θέλων ν' ἀποτρέψῃ τοὺς ἐλέγχους, ἐφ' οἷς ἐσφάλη, γράφει (σελ. 40) ὅτι τὰ *Lehnwörter* πρέπει νὰ κρίνονται ὡς εἰσαγωγή εἰς τὸ λεξικὸν τῶν ξένων λέξεων τῆς μεσαιωνικῆς λογοτεχνίας. Ἄλλὰ τοῦτο δὲν ἐξεδόθη, ἂν καὶ παρήλθον ἔκτοτε 15 ὄλα ἔτη. Ἐν ἄλλοις λόγοις ἀξιοῖ νὰ μὴν λαμβάνονται τὸ παράπαν ὑπ' ὄψιν ὡς πλημμελῆ, διότι τὰ ἀληθῆ θὰ ἐλέγοντο ἀλλαχοῦ. Ἄλλὰ τοιαύτην ἀξιῶσιν οὐδεὶς ποτὲ ἐπιστήμων ἤγειρεν· ἕκαστος κρίνεται, καὶ μάλιστα δταν ἐπιζητῇ ἔδραν ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ, ἐξ ὧν ἔγραψεν, οὐχὶ ἐξ ὧν ὑπόσχεται μὲν, ἀλλὰ ἂν καὶ παρήλθον τοσοῦτα ἔτη, δὲν ἐξεπλήρωσε τὴν ὑπόσχεσίν του.

Ὅμοίως θέλων νὰ δικαιολογηθῇ ὅτι ἐκ τῆς εἰς τὴν Δυτικὴν Ἑλλάδα ἀποστολῆς του ὡς συντάκτου τοῦ Λεξικοῦ ἀπεκόμισε καὶ παρέδωκεν εἰς τὸ γραφεῖον ὀλίγα, ἀκατάστατα καὶ πλήρη ἀντιφα-

σκόντων, ἀπαντᾷ ὅτι «τὸ χειρόγραφο δόθηκε χωρὶς καμιά ἐπεξεργασία». Ἀλλὰ διατί νὰ μὴ φροντίσῃ νὰ ἐπεξεργασθῇ τὴν ὕλην ταύτην, καθ' ὃ εἶχε καθήκον ὡς ὑπάλληλος ἐν τῷ λεξικῷ, ὅπως ἐπραττον οἱ ἄλλοι συντάκται; καὶ δὲν εἶναι ἐντροπὴ νὰ διδασκώμεθα τὰ τῆς διαλέκτου ἐκείνης παρ' ἑνὸς διδασκάλου, τοῦ κ. Λουκοπούλου, καὶ οὐχὶ παρὰ τοῦ τακτικοῦ συντάκτου τοῦ Λεξικοῦ καὶ γλωσσολόγου διεθνοῦς φήμης (!), ὡς διαφημίζουσιν αὐτὸν οἱ φίλοι του;

Ὅμοίως γράφει (ἐν σελ. 51) «Δὲν εἶχα εὐκαιρίαν νὰ διατυπώσω τίς ἰδέες μου αὐτές, ἀφοῦ δὲ δημοσιεύθηκε ἡ συνέχεια τῆς Ξενηλασίας μου». Καὶ σημειώσατε ὅτι ἔχουν παρέλθει ἔκτοτε 17 ἔτη! Ἄν ὁ κ. Τρ. ἦτο ἀληθῆς θεράπων τῆς ἐπιστήμης, δὲν θὰ ἐγκατέλειπεν αὐτὴν τρεπόμενος ἐπὶ ἀλλότρια, ἀλλὰ θὰ παρηκολούθει αὐτὴν ἐκ τοῦ σύνεγγυς (γνωστὸν ὅτι ἡ ἐπιστήμη δὲν παρακολουθεῖ, ἀλλ' ἀπαιτεῖ νὰ παρακολουθῆται καὶ μάλιστα πιστῶς), καὶ θὰ συνεπλήρωνε καὶ θὰ διώρθωνεν ἐγκαίρως, ὅπως κάμνει πᾶς γνήσιος ἐπιστήμων, ὅσα ἐκάστοτε παρετήρει καὶ θὰ ἐδιδάσκετο τὰ ἐκάστοτε ὀρθότερον διδασκόμενα. Νῦν δὲ ἀπὸ ἐτῶν ὀρμήσας ἐπὶ τὸ κήρυγμα τοῦ μαλλιαρισμοῦ ἀφίνει τὰ πράγματα ὅπως ἔχουσιν ἐν τοῖς βιβλίοις του καὶ ἐπὶ τῇ βάσει αὐτῶν ἀξιοῖ καθηγεσίαν ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ! Ἡ πόθεν θὰ ἠδύνατό τις νὰ εἰκάσῃ ὅτι μετέβαλε τὰς περὶ τούτων ἀντιλήψεις αὐτοῦ καὶ δὲν ἐξακολουθεῖ ἀγνοῶν τὴν περὶ τούτων ἀληθειαν, ἀφοῦ ἀπὸ γλωσσολόγου μετεβλήθη εἰς ἀπόστολον τοῦ μαλλιαρισμοῦ;

Ἐν σελ. 168 τῶν *Lehnwörter* γράφει ἐπὶ λέξει «*Λέξεις, αἰτινες ἐκ τῆς Ἑλληνικῆς μετέβησαν εἰς τὴν Λατ. καὶ ἔπειτα πάλιν ἐκ τῆς Λατ. εἰς τὴν Ἑλλην. ἐπανῆλθον, εἶναι καλαμάρι, κάμαρα, κανάλι, κανόνικος:*» Εἰς ταῦτα παρετήρησα, ὅτι δὲν ἠδύνατο νὰ σχηματισθῇ ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ἑλλ. ἐκ τοῦ *κάννα* λέξις τοιαύτη εἰς-άλι ἢ εἰς-άλης, διότι τοιαύτη παραγωγικὴ κατάληξις δὲν ὑπῆρχεν ἐν τῇ Ἑλληνικῇ εὐχρηστος, ὅπως ἐν τῇ Λατινικῇ. Εἰς ταῦτα ἀπαντῶν γράφει σελ. 18 «*λέξεις ποῦ μᾶς ἦρθαν ἀπὸ τὰ λατινικά, μὰ ἦταν καὶ ἐκεῖ ξένης καταγωγῆς δανεισμένες ἀπὸ λέξεις μὲ Ἑλληνικὴ ρίζα*». Ἀφίνω τὸ ἄτοπον τῆς μνείας «*Ἑλλην. ρίζα*», καὶ ἐρωτῶ μόνον περὶ ριζῶν διελάμβανεν ὁ κ. Τρ. ἐν οἷς ἔγραψεν ἐν τῇ σελ.

168, ἅτινα εἶχον πρὸ ὀφθαλμῶν καὶ ἤλεγξα, ἢ περὶ λέξεων ; καὶ οἱ παραλαβόντες τὴν καμάρα, κανονικός, χορδά, καὶ μεταποιήσαντες εἰς κάμαρα, κανόνικος, κόρδα, ρίζας Ἑλλην. ἢ λέξεις τελείας παρέλαβον ; Καὶ ὁμως οὕτω διαφεύγων τοὺς ἐλέγχους γράφει ἔπειτα τὰ κομψὰ ταῦτα περὶ ἐμοῦ ὅτι «φορτώνει στὴ ράχη τρίτου τὶς δικές του φαντασιοπληξίες.»

Τὴν παραγωγὴν τῆς ξένης λέξεως βαμπάκι, μπαμπάκι ἐκ τοῦ Ἑλλην. βόμβυξ ἀπέκρουσα ὡς πλημμελῆ καὶ ἀξίαν ἄλλων παλαιότερων χρόνων. Λοιπὸν περὶ τούτου τῶρα διατείνεται ἐν σελ. 44, σημ. ὅτι «μοῦ μένει πάντοτε κάποια ἀμφιβολία μήπως οἱ διάφοροι τύποι τοῦ στοῦς Βυζαντινοῦς δὲν εἶναι μόνο παρετυμολογίες τοῦ βόμβυξ.» Εἰρωτίσθητε βέβαια. Αὐτόθι περὶ τοῦ σινάτωρ=στρατιώτης ἀντὶ σιγνάτωρ λέγει ὅτι ἡ εἰκασία δὲν εἶναι καθόλου ἀσχημη (εὐχαριστοῦμεν!), ἀλλ' ὅτι καὶ ἄλλοι δὲν ἐνόησαν ὀρθῶς. Ὡραία δικαιολογία! Ἀλλὰ νομίζω ὅτι αἱ Πανεπιστημιακαὶ ἔδραι δὲν εἶναι προωρισμένοι δι' ἐκείνους, οἵτινες σφάλλονται, ὅπως καὶ οἱ προγενέστεροι καὶ οὕτω διαιωνίζουσι τὰς πλάνας, ἀλλὰ δι' ἐκείνους οἵτινες διορθώνουσι τὰ ἐσφαλμένα. Τὰ αὐτὰ λεκτέον καὶ περὶ τῆς λέξεως βερύκοκον· βεβαίως πολλοὶ εἶπαν μέχρι τοῦδε (καὶ λέγουσι ἀκόμη σήμερον οἱ φίλοι τοῦ κ. Τρ.) πολλὰ τὰ ἀνόητα περὶ αὐτῆς. Ἀλλ' οὗτος, ἄλλως τε καὶ ἐπειδὴ διαλαμβάνει εἰδικῶς περὶ τοιούτων λέξεων, ὧφειλε νὰ μελετήσῃ, εὖρη καὶ διδάξῃ τὰ ἀληθῆ. Ταῦτα θὰ προσεδόκα ἕκαστος παρ' ὑποψηφίου καθηγητοῦ τῶν μαθημάτων τῆς γλωσσολογίας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ, ἀφοῦ μάλιστα ἐπὶ τῇ βάσει τούτων καὶ οὐχὶ ἄλλων ἀπήτει τὴν καθηγεσίαν ταύτην.

Προκειμένου περὶ τοῦ σφάλματος τοῦ κ. Τρ. ταυτίζοντος τὸ σκόλυμος πρὸς τὰ γαῖδουράγκαθα, καίτοι ὁ ἀσιδῖμος Κοραῆς ἐν τοῖς περιωνύμοις Ἀτάκτοις αὐτοῦ ἐδίδαξε τὰληθῆ περὶ τούτου, ἀπαντᾷ παρασιωπῶν μὲν τὴν παραπομπὴν μου εἰς τὰ Ἀτακτα, ἀναγράφει δὲ ἄλλα γλωσσάρια ἐν οἷς διδάσκεται πλημμελῶς ἢ ταυτότης αὐτῶν, ἵνα οὕτω δικαιολογηθῇ κατὰ τινὰ τρόπον οἷονδῆποτε. Ἐγὼ παρέπεμψα καὶ εἰς τὰ Ἀτακτα καὶ εἰς τὸ ἄριστον λεξικὸν τοῦ μακαρίτου Π. Γενναδίου ἀπλῶς καὶ μόνον, ἵνα μὴ ὁ κ. Τρ. ἀντιτάσσωσι μοι τοὺς σφαλλομένους ἐκείνους διυσχυρισθῇ, ὅτι ἠγνοεῖτο

καὶ ἀγνοεῖται ἢ ἀλήθεια, διὸ αὐτὸς κατὰ τοὺς δεῖνα καὶ δεῖνα διδάσκει ὅ,τι παρ' αὐτοῖς εὔρεν.

Εἶδομεν ἄνωτ. (σ. 12) πῶς ὁ κ. Τρ. παρῆγε τὸ ῥῆμα ἐπηρεάζω ἀπὸ τοῦ ἐπίρροια κατὰ παράβασιν τῶν κανόνων περὶ τῆς παραγωγῆς τῶν ῥημάτων ἀπὸ τῶν ὀνομάτων. Πᾶς ἄλλος οὕτως ἐξελεγχόμενος θὰ συνωμολόγει ἢ τοῦλάχιστον θὰ ἐσιώπα· ἀλλ' ὁ κ. Τρ. ἔρχεται τῶρα σελ. 45 καὶ ἐρωτᾷ « πῶς προέκυψεν ἡ νέα σημασία; Ἐδῶ εἶναι ὁ κόμπος κλπ. » Ὅχι, Χριστιανέ μου, αἱ σημασίαι τῶν λλ. γινώσκουμεν ὅτι πολλάκις μεταβάλλονται ποικίλως· ἐδῶ εἶναι ἡ μεταβολὴ προφανῆς, τὸ δὲ ζήτημα ἦτο ἀπλούστατα γραμματικὸν καὶ πρὸς αὐτὸ οὐδεμία ἐγχωρεῖ ἐνστάσις ἢ πρόφασις.

Παρετήρησα ὅτι αἱ παραλείψεις τῶν κλειστοτέρων φωνηέντων ἐν τῷ φλακή, βίγλα, ἀκλουθῶ, καβαλκεύω κλπ., καὶ τῶν ἀνοικτοτέρων ἐν τῷ καλαμαρ(ο)θήκη, καρ(α)κάλι κτλ. πλημμελῶς παρετίθεντο παρ' ἀλλήλας ὡς ὅμοιαι, διότι ἔχουν διαφόρους αἰτίας. Ἀπαντᾷ ἐν σελ. 45 σημ. « αὐτὸ ἔγινε, ἐπειδὴ καὶ λίγα εἶναι (δὲν εἶναι ὀλίγα) καὶ σὲ περισσότερες ἴσως ἀπὸ τις δυὸ κατηγορίες ποῦ μνημονεύει ὁ Χατζ. ἀνήκουν ». Θαυμασία δικαιολογία. Ἐξακολουθεῖ δὲ « ὅχι μόνο ὅμως δὲν γίνεται καμμιά παραβολὴ μὲ ὅσα στὴν ἀρχὴ καὶ στὸ τέλος λέγονται, παρὰ καὶ γίνεται ἡ διάκρισις σύμφωνα μὲ τὴν ἀνομοιωτικὴν ἔρμηνεία τοῦ Kretschmer ». Λυποῦμαι ὅτι ἀναγκάζομαι νὰ εἴπω δημοσίᾳ, ὅτι ταῦτα δὲν εἶναι ἀληθῆ. Διότι εὐθὺς μετὰ τὰ φαινόμενα τῆς μιᾶς τάξεως ἔπονται τὰ τῆς ἄλλης ἄνευ οὐδεμιᾶς σημειώσεως ἢ διαστολῆς.

Ὁ κ. Τρ. ἐδίδασκεν ἐν φυλλαδίῳ ἐπιγραφομένῳ « Ἡ γλῶσσα μας, πίνακες ἀπὸ τὴν ἱστορίαν της » ὅτι « ἄλαξαν φωνητικὴ μορφή, νοκί, ῥῶγα (ῥάξ), γλυσιτρῶ (sic) (μεσαιωνικὸ ἐκγλυσιτρῶ) ». Εἰς ταῦτα παρετήρησα ὅτι τὸ μεσαιωνικὸν λεγόμενον ἐκγλυσιτρῶ εἶναι ἀνύπαρκτον καὶ ἀδύνατον, τὸ δὲ ῥῶξ καὶ ῥάξ εἶναι δύο διάφοροι ἀρχαιοῦθεν παραδοθέντες καὶ διασωθέντες τύποι τῆς αὐτῆς λέξεως, ὅπως καὶ ἄλλων πολλῶν ». Τί εἰς ταῦτα ἀπαντᾷ; ὅτι τὸ ἐκγλυσιτρῶ εἶναι τυπογραφικὸν σφάλμα, περὶ δὲ τοῦ ῥῶγα (ῥάξ) δι᾽ ἐσχυρίζεται τάδε: « Στὸ ἴδιο φυλλάδο γίνεται κάπου λόγος γιὰ τις λέξεις τῆς δημοτικῆς, ποῦ μᾶς ἤρθαν ἀπὸ τ' ἀρχαῖα, μὰ ποῦ συγκρινόμενες μὲ τις ἀντί-

στοιχες ἀρχαῖες λέξεις παρουσιάζουν διαφορετικὴ φωνητικὴ μορφή· μεταξύ τους ἀναφέρεται καὶ ἡ «ῥῶγα (ῥάξ)· Ἡ ῥῶγα μας ἔρχεται βέβαια ἀπὸ τὸ ῥῶξ καὶ ἡ διατύπωση τοῦ κειμένου δὲν εἶναι καλὴ, μὰ καὶ ἐδῶ ἐπρόκειτο, σύμφωνα μὲ τὸ σκοπὸ τῶν πινάκων καὶ τῆ συνοπτικὴ τους διατύπωση, ν' ἀντιπαρατεθοῦν μερικοὶ κοινοὶ σημερινοὶ τύποι πρὸς τοὺς γνωστοὺς σὲ ὄλους ἀπὸ τ' ἀρχαῖα—στὴν περιστάσῃ μας τὸ ῥάξ-ῥᾶγες». Ἐνοήσατε τί λέγει; Δὲν ἦτο ἄγνοια ἢ ἀναγωγὴ τοῦ ῥῶγα εἰς τὸ ῥάξ, ὅπως ἡ τοῦ νοίκι εἰς τὸ ἐνοίκιον, τοῦ γλυστρῶ εἰς τὸ ἐκ γλυστρῶ (γρ. γλιστρῶ), ὅχι, ὁ κ. Τρ. δὲν σφάλλεται, μόνον ἡ διατύπωση τοῦ κειμένου δὲν ἦτο καλὴ· ἔπειτα λέγει, ἦτο προφορικὴ διδασκαλία (πῶς προφορικὴ;), εἰς τὴν ὁποίαν, ὡς φαίνεται, ἐπιτρέπεται ἡ κακὴ διατύπωση!

Ἐν σελ. 3 κεῖται «περιορίζει τὴ χρῆση τῶν διπλῶν συμφώνων μόνον στὶς ρίζες (ἐπιροή, γύφτισα—ἄλλος)». Ἐγὼ παρατήρησα ὅτι ἐν τῇ λέξει ἐπιροή δὲν κεῖται τὸ ἀπλοῦν ρ ἐν τῇ καταλήξει ὅπως ἐν τῷ γύφτισα, ἀλλ' ἐν τῷ θέματι ὅπως ἐν τῷ ἄλλος, καὶ ὅτι ἀτόπως τὸ ἐπιροή παρατίθεται παραλλήλως πρὸς τὸ γύφτισα ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ ἄλλος. Εἰς ταῦτα ἀπαντῶν ὁ κ. Τρ. γράφει τὰ κομψὰ ταῦτα «μὲ μιὰ ἀνώδυνη φαινομενικὴ μικροτροποποίηση στὰ λόγια μου δίνεται εὐκαιρία γιὰ ἐρωτηματικὰ καὶ θαυμαστικά. Μὰ ποιὸς μίλησε γιὰ καταλήξεις»; Βεβαίως δὲν ὠμίλησε κανεὶς περὶ καταλήξεων, ἀλλ' ὅταν λέγεται, ὅτι μόνον ἐν ταῖς ρίζαις γίνεται χρῆσις τῶν διπλῶν, καὶ παρατίθενται παραδείγματα καὶ ριζῶν καὶ καταλήξεων, ἄλλος καὶ γύφτισα, τότε νοοῦνται ἢ ὅχι καὶ αἱ καταλήξεις; καὶ τὸ ἐπιροή ποῦ ἀνήκει;

Ὅπως ἕκαστος βλέπει, αἱ ἀντιλογίαι καὶ ἀπαντήσεις τοῦ κ. Τρ. εἶναι δικολαβικὰ ἐπιχειρήματα, ἐλικτὰ κοῦδὲν ὑγιᾶς κατὰ τὸν τραγικόν. Διὰ τοῦτο δὲ παραλείπων τὴν περαιτέρω τούτων βάσανον ἔρχομαι ἐπὶ ἄλλα τινὰ ἄξια ἰδιαιτέρας προσοχῆς.

Ὁ κ. Τρ. εἰδίδασκεν ὅτι τὸ μείσγω προήλθε κατὰ μετάθεσιν ἐκ τοῦ σμείγω καὶ τὸ φάσγανον ἐκ τοῦ σφάγανον. Ἐγὼ ἰνῆρεσα ταῦτα, περὶ δὲ τοῦ μείσγω εἰδικῶς εἶπα, ὅτι τὸ προῦποτιθέμενον σμείγω εἶναι πλημμελές, διότι ἐν οὐδεμιᾷ τῶν ἀδελφῶν γλωσσῶν πιστοῦνται τύποι ἀρχόμενοι ἀπὸ τοῦ σμ—, ὁ δὲ κ. Τρ. λησμονῶν τὸ τοῦ

παλαιού οὐχ ὁμοίος ὁ ψόφος, ἔγνω ν' ἀπαντήσῃ διὰ καταγγελίας, ὅτι δὲν ἀνέγνωσα ὅσα περὶ τούτων κεῖνται ἐν τῇ Γραμματικῇ Brugmann.—Thumb. Εὐχαριστῶ διὰ τὸ δῶρον, ἀλλ' ἅμα δηλῶ ὅτι δὲν τὸ δέχομαι. Διότι ἡ ἑρμηνεῖα ἐκείνη οὔτε ἀπλῆ τις καὶ εὐπρόσδεκτος τοῖς ἡμετέροις δύναται νὰ εἶναι οὔτε ὑπὸ πάντων ἀποδεκτὴ ἐγένετο, εἰς τὸν ἐξετάζοντα δὲ εἰδικώτερον τὰ τῆς Ἑλλην. καὶ Λατ. εἶναι προσέτι διὰ τε ἄλλα καὶ διὰ τὸ μὴ ἀδῶς, -μιγῆς περιττῆ ἕνεκα τούτων καὶ ὁ Prellwitz ἐν τῷ Ἑτυμολογικῷ λεξικῷ σελ. 293 δὲν παρέλαβεν αὐτήν, γράφει δὲ «μιγ-σκω (anders Wackernagel KZ. 33, 39).

Ἐν σελ. 25 ἐξ. διαλαμβάνει περὶ τῆς πραγματείας αὐτοῦ Ὁρθογραφία κλπ. καὶ ἐπαινεῖ μὲν αὐτὴν διατεινόμενος ὅτι «ἡ μονογραφία μου αὐτὴ δίνει μιὰ συνολικὴ εἰκόνα τῆς ὀρθογραφίας μας μετὰ τὴν ἱστορίαν της καὶ μετὰ ὅλα τὰ συναφῆ ζητήματα», πράγματι δὲ ἀγωνίζεται νὰ σώσῃ αὐτὴν ἀπὸ τοῦ ἐκμηδενισμοῦ. Διότι ποῖα εἶναι τὰ ἐν αὐτῇ λεγόμενα, δεικνύουσιν ἐπαρκῶς τάδε: «Ἄμα ἡ ὀρθογραφία, λέγει, ἔχει τὶς ρίζες της 2,000 χρόνια πίσω, πολλὰς φορές, σύμφωνα ἀκριβῶς μετὰ τοὺς κανόνας καὶ τὸ πνεῦμα τῆς ὀρθογραφίας αὐτῆς θὰ πρέπει νὰ νεωτερίσῃ κανεὶς, καὶ ἔτσι νὰ παραβῇ τὴν παράδοσιν, ἂν θέλῃ νὰ τῆς μείνῃ πιστός.» Ἐγὼ, ἐπειδὴ δὲν ἠδυνάμην νὰ νοήσω τὰ σοφὰ ταῦτα, ἤτοι πῶς εἶναι δυνατόν σύμφωνα ἀκριβῶς μετὰ τοὺς κανόνας της καὶ νὰ παραβῇ τις τὴν παράδοσιν καὶ νὰ μείνῃ αὐτῇ πιστός, (διότι κατὰ τὴν λογικὴν παράβασιν καὶ πίστις ἐκφράζουσιν καθ' ὁλοκληρίαν ἐναντίας ἐννοίας), διὰ τοῦτο εἶπα «πρέπει νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι καὶ αὐτὸς ὁ Γοργίας θὰ ἐζήλευε μιὰν τοιαύτην δικανικὴν δεινότητα». Καὶ τώρα πῶς νομίζετε ἀπαντᾶ; πῶς ἐρμηνεύει τὰ δικολαβικά ταῦτα; Διὰ τῆς γελοίας φράσεως «κάλεσέ με σὶό γάμο σου νὰ σοῦ πῶ καὶ τοῦ χρόνου». Ἐπέισθητε βέβαια! Εἶναι ταῦτα λόγοι ἀξιοὶ ἐπιστήμονος καὶ μάλιστα ὑποψηφίου καθηγητοῦ; Καὶ ποῦ ἐπῆγε τὸ ἦθος;

Πόσον δὲ ἠπλοποιήθη καὶ ἐρρυθμίσθη διὰ τῆς ἐργασίας τοῦ κ. Τρ. τὸ ζήτημα τοῦτο, διδάσκουσι τὰ ἐξῆς: Ἐπειδὴ, λέγει, (σ. 134) ἡ γλῶσσα ἡμῶν «βρίσκεται σὲ κάποιαν ἀμεση ἐξάρτησιν ἀπὸ τὴν ἀρχαία φιλολογία, ἔχει καὶ ἡ ὀρθογραφία της ἀμεση σχέση με

ἐκείνην. Ἔτσι λ. χ. μιὰ καὶ γράφεται πιά στ' ἀρχαῖα κείμενα οἰκτίρω, μεῖγμα ἀνάμεικτος, φιλονικῶ, μοιάζει σωστό νὰ γράφωμε καὶ μεῖς τοὺς ἴδιους...». Ἄλλ' ἐν σελ. 121 διδάσκονται τάνάντια «οἱ μαρτυρίες τῶν γραμματικῶν δὲν ἔχουν σημασία, ἅμα δεχτοῦμε ν' ἀπλοποιήσωμε, ἀκόμη κιὰν παραβοῦμε γραφές ἱστορικὰ βεβαιωμένες.» Καὶ πάλιν ἐν σ. 122 «ξερὸι θεωρητικοὶ λόγοι δὲν μποροῦν νὰ παίρνουν γιὰ μέ οὔτε τὴν πρώτη οὔτε τὴν δεύτερη θέση γιὰ τὴν ἐχτίμηση τῆς ὀρθογραφίας, ὅπου πρῶτ' ἀπ' ὄλα ἔχομε νὰ κοιτάξουμε νὰ εἶναι αὐτὴ πραχτικὴ. Κατὰ βάθος ἐδῶ εἶναι κι' ὄλο τὸ ζήτημα, κ' ὄχι στὰ διάφορα ἐπιχειρήματα ποῦ ἔρχονται νὰ δικαιολογήσουν μᾶλλον τὴν δεσπόζουσα αὐτὴ ἀντίληψη.» Ὡς ἕκαστος βλέπει, ἐδῶ πλέον οὐχὶ τὰρχαῖα κείμενα, ἀλλὰ λόγοι πραχτικοί, ἀπλοποιήσις πρυτανεύουσι κατὰ τὴν κρίσιν αὐτοῦ περὶ τῆς ὀρθογραφίας. Κατὰ ταῦτα ἐν σελ. 39 ἐγκρίνει γραφὰς οἰον, γρικῶ, γλιστριδα, γλιτώνω, λιώνω, ἴσκιος, νιώθω, παλικάρι, ξιπάζω, τραβῶ, παπάς, κουκί κλ. παρὰ τὸ ἔτυμον καὶ τὰ κείμενα. Καὶ σ. 41 λέγει ὅτι προτιμότερας νομίζει τὰς γραφὰς ἔραψα, ἔριχνα ὡς ἀπλουστέρας, καίτοι οὐδεὶς βέβαια ἐπιστήμων ἔγραψε ποτὲ ταῦτα μεθ' ἀπλοῦ ρ καὶ τὰ κείμενα βρωσιν. Ἐδῶ ἄρα ἔχομεν ἄλλην ἀρχὴν, οὐχὶ δηλ. τὴν κοινήν, καὶ συνήθη χρῆσιν ἢ τὴν ἱστορικὴν γραφήν, ἀλλὰ τὴν ἀπλουσιέραν. (Δευτέρα αὕτη ἀρχή). Ἄλλ' ἔρχεται καὶ τρίτη. Οὕτως ἐν σ. 36 ἐγκρίνει τὰς γραφὰς διὰ τὴν νέαν γλῶσσαν ἔγειρα, ἀβγατίζω, γλιστριῶ, ἔγινα, κατεβαίνω, πρίγκιπας, σβήνω, οἱ ὄρες διὰ τὸν λόγον ὅτι τὰς ἔχουν παραδεχτὴ ὄλοι οἱ ἐπιστήμονες¹. Τρίτη ἄρα αὕτη ἀρχή, ἢ χρῆσις τῶν ἐπιστημόνων (ὁ πολὺς κόσμος γράφει, ὡς γνωστόν, πλημμελῶς πρίγκηψ, αὐγατίζω, σβύνω, ἔγυρα, γλυστριῶ ὅπως καὶ αὐτὸς ὁ κ. Τρ. ἀνωτέρω σελ. 21).

Οὕτως ἀλλαχοῦ ἢ ἀρχαῖα, ἢ ἱστορικὴ ὀρθογραφία, τὰ κείμενα, ἀλλαχοῦ ἢ χρῆσις τῶν ἐπιστημόνων, καὶ ἀλλαχοῦ πραχτικοὶ λόγοι, ἢ ἀπλοποιήσις θὰ εἶναι ἐκάστοτε ὁ νικῶν λόγος. Ἄλλὰ καὶ ταῦτα δὲν ἀρχοῦν. Διότι ἐν σ. 45—6 προτείνεται νὰ γράφωμεν τὰ ἐπίθετα διὰ τοῦ —ια :—γλυκειά, πλατεῖά κ. λ., ἀλλὰ τὰ οὐσ. διὰ τοῦ —ια :—βρα-

¹ Νοεῖται οἴκοθεν ὅτι οὔτε μνημονεύεται οὔτε πρέπει, ὡς φαίνεται, νὰ μνημονεύηται ὁ ἐπιστήμων ὁ εὐρών τὰς ὀρθὰς ταύτας γραφὰς.

διά, θηλιά διά τοῦ ι. Ἐδῶ ἄρα ἔχομεν καὶ ἄλλο, τέταρτον κριτή-
 τήριον, τὸ μέρος τοῦ λόγου, τὴν σημασίαν. Τοῦ λοιποῦ ἄρα ἡ ὀρ-
 θογραφία πολλῶν λέξεων θὰ ἐξαρτᾶται οὐχὶ ἀπλῶς ἐκ τοῦ ἐτύμου ἢ
 τοῦ σχηματισμοῦ, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς σημασίας καὶ τῆς χρήσεως ὡς
 τοιοῦτου ἢ τοιοῦτου μέρους τοῦ λόγου, καὶ θὰ γράφωμεν βαρεῖα δου-
 λειά, βαρεῖα ν' ἢ καλογερική, ἀλλὰ ἡ βαρεία (δηλ. τάσις) καὶ ἡ βαριά
 (δηλ. σφῦρα.) Ἀτασθαλίας περὶ τοὺς τόνους ἴδε ἀνωτέρω σ. 14, δι'
 ὧν ἀπλοποιεῖται θαυμασίως ἡ ὀρθογραφία! Αὐτὸ εἶναι τὸ μόνον
 ἔργον τοῦ κ. Τρ., ἐν ᾧ δὲν γίνεται λόγος περὶ λέξεων καὶ τούτων
 ξένων καὶ μεμονωμένων, ἀλλὰ περὶ συνόλου τινός, καὶ τοῦτο θὰ ἔχη,
 ὡς δύναται τις νὰ εἰκάσῃ, τὴν ἀρχιτεκτονικὴν του, τὴν ψυχὴν του,
 καὶ εἰς τοῦτο προσκαλούμεθα, ὡς ἀνωτέρω εἶδομεν, ὑπὸ τοῦ κ.
 Τρ. νὰ ἐπιθεωρήσωμεν καὶ τὸν κ. συγγραφέα. Τὸν βλέπομεν. Ἄν τὰ
 τοιαῦτα εἶναι ἐπιστημονικὴ ἐργασία, τότε ἀνάγκη ἡμεῖς οἱ ἀρνούμε-
 νοι τοῦτο, νὰ θραύσωμεν τὸν κάλαμον καὶ ὁμολογήσωμεν τὴν ἀδυ-
 ναμίαν ἡμῶν νὰ γράφωμεν ἐπιστημονικὰ(!) ἔργα.

Διὰ τῶν αὐθαιρέτων μεταβολῶν τούτων τῆς ὀρθογραφίας τῆς
 ἡμετέρας γλώσσης καταντᾶ νὰ ἔχη σήμερον ἕκαστος τῶν γραφόντων
 τὴν ἰδίαν αὐτοῦ ὀρθογραφίαν· οὕτως ὁ κ. Τρ. γράφει νὰ δοθῆ, νὰ
 γραφῆ ἄνευ ι ὑπογεγραμμένου, ἄλλοι τὸναντίον θὰ δοθεῖ, νὰ γρα-
 φεῖ διά τοῦ ει, ἄλλοι γράφουν ἄνευ τόνων καὶ πνευμάτων κλπ. καὶ
 ἄλλος ἄλλα. Καὶ ταῦτα πάντα εἶναι φυσικώτατα κατόπιν τῆς τοιαύ-
 τῆς ἀτασθαλίας διδασκαλίας. Καὶ οἱ μὲν ἄλλοι γράφουν καὶ εἰσάγουν
 ταῦτα εἰς τὰ ἴδια αὐτῶν βιβλία, ὁ δὲ κ. Τρ. εἰσάγει τὰς καινοτομίας
 αὐτοῦ ταύτας εἰς τὰ διδασκτικὰ βιβλία τοῦ Κράτους καὶ οὕτως αὐθαι-
 ρέτως διαφθείρει τὴν συνήθη, τὴν ἐπίσημον ἡμῶν γλώσσαν. Εἰς ἐλευ-
 θέρας πολιτείας οἱ ἐπιθυμοῦντες νὰ μεταβάλωσι τῶν καθεστώτων
 τι, προσπαθοῦν νὰ πείσουν τὸν κόσμον περὶ τῆς χρησιμότητος τῆς
 μεταβολῆς. Καὶ ἐρωτᾶται: ἔπεισεν, ἐπειράθη κἂν νὰ πείσῃ ὁ κ. Τρ.
 καὶ οἱ φίλοι του τοὺς Ἕλληνας περὶ τῆς ὠφελείας τῆς ἐξυμνουμένης
 μεταρρυθμίσεως τῶν ἐκπαιδευτικῶν ἡμῶν καθεστώτων, ἅτινα τολμοῦν
 νὰ κανονίζουσι κατὰ βούλησιν; Ὁχι! Ἀλλὰ τότε πάλιν ἐρωτᾶται,
 τί τοῦ χρεωστοῦν οἱ δυστυχεῖς ἑλληνόπαιδες νὰ καταταραχθῶσι αὐτοῦς
 οὕτως, ἤτοι νὰ διδάσκωνται ὀρθογραφίαν, τὴν ὁποίαν αὐρτον θὰ

ὀφείλουν νὰ ἀνταλλάξουν δι' ἄλλης, ἄλλως θὰ ἐλέγχωνται ὡς ἀγράμματοι; Ἡ τίς κατέστησεν αὐτὸν αὐτοκράτορα τῶν γλωσσικῶν ἡμῶν πραγμάτων, ὥστε ἐπωφελούμενος ἐπαναστατικῶν καθεστώτων νὰ μετακινή τὰ τῆς γλώσσης ἡμῶν αὐθαιρέτως; Δύναται τις νὰ τολμήσῃ τοιαῦτα ἐν τῇ ὀρθογραφίᾳ τῆς Γαλλικῆς λ. χ. γλώσσης, ἧς ἐν τούτοις ἡ ἱστορικὴ ὀρθογραφία εἶναι ἐλαχίστων μόνον αἰῶνων; Εἶναι ταῦτα ἔργα ἐπιστήμονος; Καὶ δὲν συλλογίζεται ὅτι αὐριον τὰ γελοῖα μὲν, ἐπιβλαβῆ δὲ εἰς τὸ ἔθνος ἡμῶν κατασκευάσματα ταῦτα θὰ κα-απέσουν μετὰ πολλοῦ πατάγου; Ἄγνοεῖ αὐτὸς καὶ οἱ φίλοι του, ἔτι μόνον αἰ κατὰ μικρὸν γινόμεναι διορθώσεις παλαιῶν καθεστώτων εἶναι πραγματικαί, μόνιμοι; (ἴδε ἄνωτ. σελ. 15 τὰ τοῦ Gabelenz). Ἄλλ' οὐδὲν σημαίνει. Ἄς κάμωμεν ἡμεῖς τώρα τὴν δουλειά μας, ἄς λάβωμεν ἡμεῖς σήμερον τὸν τίτλον τῶν μεταρρυθμιστῶν καὶ μετ' αὐτοῦ τὰς μεγάλας, τὰς ὑψηλὰς θέσεις ἐν τῷ ὑπουργείῳ καὶ τῷ Πανεπιστημίῳ καὶ τῇ Ἀκαδημίᾳ, καὶ ἔπειτα γαῖα μειχθήτω πυρὶ.

Ἀντίφασιν καταγινώσκει μου ὅτι ἄλλοτε μὲν ἔκρινα τὰ Lehnwörter ἐπιεικῶς, νῦν δὲ αὐστηρῶς; ἀλλὰ πρῶτον μὲν τὸ βιβλίον τοῦτο ἦτο ἐργασία νέου ἀρχαρίου, τὸν ὁποῖον, ὡς ἦτο φυσικόν, ἔκρινα καθῆκόν μου νὰ παραθαρρύνω. Ἐπειτα σημειωτέον ὅτι ἦτο πραγματεία ἐπὶ διδακτορίᾳ, καὶ, ὡς εἰκός, δὲν ἐδικαιούμην ν' ἀξιῶ, ἵνα δι' αὐτῆς παρουσιάζωνται μεγάλα πράγματα. Πρόσθεσ τούτοις ὅτι ὑπέσχετο Λεξικὸν καὶ Ἐρεύνας, ἐνθα θὰ συνεπληροῦντο τὰ ἐλλιπῆ ἐν τῇ περὶ ἧς ὁ λόγος πραγματεία, καὶ ὅτι τέλος δὲν ἐπήνεσα ἀπολύτως, διότι οὐ μόνον λεπτομερείας, ἀλλὰ καὶ γενικὰ σφάλματα, ἔλλειψιν μεθόδου ἤλεγξα, λ. χ. ὅτι οἱ φωνητικοὶ νόμοι καὶ αἱ σημασιολογικαὶ μεταβολαὶ δὲν τελοῦνται ἐπὶ τῶν ξένων λέξεων ἀκριβῶς ὅπως ἐν ταῖς ἐγχωρίοις, ὅπως ἐφρόνει ὁ κ. Τρ. κλπ. Ὅτε δ' ὁμως παρετήρησα ὅτι τὰ μὲν ὑπεσχημένα ἐκεῖνα ἔργα δὲν ἐξέδωκε, καί-τοι τοσαῦτα ἤδη παρήλθον ἔτη, οὐδὲν δὲ προσοχῆς ἄξιον ἔκτισε ἐδημοσίευσεν, ὥστε νὰ δείξῃ καὶ πείσῃ ὅτι ἐργάζεται συνεχῶς ὑπὲρ τῆς ἐπιστήμης τῆς γλώσσης, ὅτε εἶδον, ὅτι ἐτράπη μὲν ἐπὶ ἀλλότρια τῆς ἐπιστήμης ἔργα, παρουσιάζεται δὲ σήμερον καὶ ἐπὶ τῇ βάσει αὐτῶν τούτων τῶν ἀτελῶν πρώτων ἔργων ζητεῖ νὰ καταλάβῃ τὴν ἔδραν τῆς γλωσσολογίας, ἧτις τοσοῦτον μεγάλα καὶ δύσκολα μα-

θήματα περιλαμβάνει, τότε κατ' ἀνάγκην ἢ κρίσις μου περὶ τῶν ἐργασιῶν ἐκείνων δὲν ἠδύνατο νὰ εἶναι ἐπιεικής, ἀλλὰ τοῦναντίον καθ' ὃ εἶχον καθήκον, δικαία καὶ, ἂν θέλετε, αὐστηρά¹.

Ἐν οἷς περὶ τοῦ βαστάζω γράφει, ἔχει δίκαιον· δὲν παράγει διαρρήδην ὅπως ἐν τῇ σημειώσει ἐκείνῃ τῶρα παρατηρῶ, τὸ βαστάζω ἐκ τοῦ bastire· ἀλλ' ὁμολογητέον ὅτι αἰτία τούτου εἶναι ἡ διατύπωσις αὐτοῦ τοῦ κ. Τρ. Ἀναγράφω τὸ κείμενόν του «Ἐδῶ ἀνήκουν ποικίλαι λέξεις, μολονότι δὲν εἶναι ἐντελῶς βεβαιωμένη ὄλων ἢ ἐτυμολογία, καρυόφυλλον-caryollyllum, Βενετ. garofalo-γαρίφαλο, βαστάζω, Ἰταλ. bastire-bastone μπασιούνι· βραχίων brachium-braccio μπράτσο». Καὶ ἐρωτᾶται τί θέλει τὸ βαστάζω παρὰ τὸ bastire; δὲν συνδέονται ταῦτα πρὸς ἀλληλα; καὶ πῶς;

Αὐτὰ εἶναι τὰ πράγματα. Ὁ κ. Τρ. διδάσκει περὶ τῆς ἱστορίας τῆς Ἑλλην. γλώσσης ὅσα εἶδομεν ἄνωτ., σ. 17—9, ὁμοίως περὶ τῶν παπύρων (περὶ τῶν ἐπιγραφῶν, τῶν συγγραφέων κλπ. οὐδεμίαν κάμνει μνεῖαν)· σφάλλεται ὅποια καὶ ὅποσα εἶδομεν φιλολογικὰ καὶ γλωσσολογικὰ σφάλματα, ἐγκατέλιπε τὴν ἐπιστήμην πρὸ ἐτῶν καὶ ἐτράπη ἐπὶ ἀλλότρια. Ἐ! λοιπὸν βέβαια ἔχει ὅλα τὰ προσόντα πρὸς τὴν καθηγεσίαν. Δὲν ἔχει οὕτως; Ἐγὼ ἔπραξα κατὰ δύναμιν καὶ πρὸς τὸ Πανεπιστήμιον καὶ πρὸς τὴν πατρίδα τὸ καθήκόν μου μετὰ πάσης ψυχραιμίας καὶ ὄλων ἀνικειμενικῶς. Εἰς τὰ πολλὰ καὶ πολυειδῆ κοσμητικὰ ἐπίθετα καὶ τὰς ποικίλας κατηγορίας ἅς ἀποδίδει μοι ὁ κ. Τρ., δὲν κρίνω ἄξιον ν' ἀπαντήσω· πάντοτε φαίνεται ἀληθεῦον τὸ λόγιον, καθ' ὃ ὅ ἔχων ὀλιγώτερον δίκαιον βοᾷ δυνατότερα. Βίος δὲ δημόσιος ἡμίσεος σχεδὸν αἰῶνος εἶναι καταλληλότερος νὰ μαρτυρήσῃ περὶ ἐμοῦ ἀπάθέστερον καὶ πιστότερον τοῦ κ. Τρ., ὅστις τοσοῦτον φαίνεται ἐξοργισθεὶς ἐκ τοῦ ἐλέγχου ἐφ' οἷς ἔσφάλη

¹ Ἄς λάβῃ τις ὑπ' ὄψιν ὅτι ἄνθρωπος φιλοδοξῶν ν' ἀναλάβῃ καὶ διδάξῃ ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τὰ γλωσσολογικὰ μαθήματα, διωρίσθη ἀνώτερος ἐπόπτης τῶν δημοτικῶν σχολείων, καίτοι οὔτε παιδαγωγικὰς σπουδὰς ἔχει κάμει, οὔτε διδάσκαλος οὐδ' ἐπὶ μίαν κἄν ὥραν ποτὲ ἐχρημάτισεν! Ὅτι δι' αὐτὸ ἀντὶ ἐπιθεωρήσεως τῶν διδασκάλων καὶ ὁδηγίας περὶ τοῦ ἔργου των, περιφέρεται ἀνά τὴν Ἑλλάδα καὶ ἀδραῖς δαπάναις τοῦ δημοσίου ταμείου κάμνει ἐνώπιον τῶν διδασκάλων διαλέξεις ὑπὲρ τοῦ μαλλιαρισμοῦ, διδάσκων αὐτοὺς τὴν ἱστορίαν τῆς Ἑλλ. γλώσσης, ὅπως εἶδομεν ἄνωτέρω, καὶ πρὸς τούτοις ἄξιοι καθηγεσίαν ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ!

ὥστε καὶ ἀμαρτήματά μου πρὸ 44 ἐτῶν, ὡς εἶπον, γενόμενα, καὶ τυπογραφικὰ ἀκόμη λάθη νὰ περισυλλέγη καὶ προφέρῃ, ἵνα δείξῃ ὅτι σφάλλομαι¹. Οὐτε εἶχον οὔτε ἔχω τὴν ἀνόητον ἀξίωσιν τοῦ ἀλαθήτου πᾶν τοῦναντίον, ἐπίσταμαι εἶπερ τις καὶ ἄλλος, ὅτι ἐν τῷ μακρῷ χρόνῳ τῆς ἐργασίας μου πολλὰ ἐσφάλην. Ἄλλ' εἶναι γνωστὸν τοῖς ἀσχολουμένοις περὶ τὴν Ἑλλην. γλῶσσαν, ὅτι οὐδέποτε μέχρι σήμερον ἔπαυσα νὰ ἀσχολῶμαι περὶ αὐτὴν καὶ δὴ νὰ διορθῶ μὲν πολλὰ τῶν σφαλμάτων μου, νὰ παρακολουθῶ δὲ καὶ διδάσκωμαι εὐγνωμόνως ὅσα ἄλλοι ἐπιστήμονες εὐτυχέστεροι ἐμοῦ ἐξεύρον καὶ διώρθωσαν τῶν ἡμαρτημένων μοι. Ἄλλὰ ἀκριδῶς, διὰ τοῦτο νὰ κατηγορῶμαι σήμερον ὅτι δὲν ἀνέγνωσά τι, περὶ οὗ ἄλλος ἐπιστήμων ἄλλην, διάφορον ἐμοῦ, ἐξέφρασε γνώμην, εἴτε ἀσπαστὴν γενομένην ὑπὸ τῆς ἐπιστήμης καθόλου εἴτε καὶ μή, καὶ νὰ περιυδρίζωμαι τοιουτοτρόπως ἀκριδῶς ὑπ' ἐκείνου, ὅστις ἀξιοῖ μὲν νὰ διδάξῃ ὅσα ἐγὼ μέχρι χθὲς ἐξεύρισκον καὶ ἐδίδασκον, ἀγνοεῖ δὲ αὐτά, εἶναι προφανῶς ἄτοπον. Ἐπειτα παρατηρῶ καὶ τόδε, ὅτι οὔτε ἐκμηδενίζει οὔτε κατασχύνει τὸν ἐπιστήμονα τὸ σφάλλεσθαι κατὰ τὴν ζήτησιν τοῦ ἀγνώστου, τοῦναντίον ἐκμηδενίζει καὶ κατασχύνει ἢ ἐμμονὴ αὐτοῦ εἰς τὰ πλημμελῆ καὶ οἱ ἀγῶνες αὐτοῦ νὰ συγκαλύπτῃ τὰ σφάλματα καὶ ἀποφεύγῃ παντὶ τρόπῳ τὸν ἔλεγχον, ὅπως εἶδομεν ποιοῦντα τὸν κ. Τρ., ὅστις ἀτυχῶς οὔτε τὴν γενναιότητα νὰ ὁμολογήσῃ τὰ σφάλματα αὐτοῦ οὔτε θέλησιν ἰσχυρὰν, νὰ ἀσχολῆται διαρκῶς καὶ ἀποκλειστικῶς περὶ τὴν ἐπιστήμην ἔχει, διὸ καὶ ἐγκαταλιπὼν αὐτὴν ἐγένετο ἀπόστολος τοῦ μαλλιαρισμοῦ. Ἐ! λοιπὸν ἄς μὴν ὀργίζεται μηδὲ ἄς παραπονῆται, διότι ὡς ἀφιολόγητος, ὡς ἀγλωσσολόγητος, ὡς ἀμέθοδος καὶ λιποτάκτης ἀπὸ τῆς ἐπιστημονικῆς ἐρεύνης ἀπεκρούσθη ὑπὸ τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς. Ἐκρίθη ὅπως ἔδει.

Υ. Γ. Εἶχον γραφῆ καὶ τυπωθῆ τάνωτέρω, ὅτε ἔμαθον τὰ ἀκόλουθα: Ἐπειδὴ ἠγέρθη ἀμφισβήτησις μεταξὺ πολλῶν νομομαθῶν, ἂν ἢ ἐκλογὴ τοῦ λαβόντος τὰς περισσώτερας ψήφους διὰ τὴν ἔδραν

¹ Διήλθον ἐπ' ἐσχάτων τὴν ἐν Κουρτίου Μελέταις δημοσιευθεῖσαν τῷ 1871 πραγματείαν περὶ ἀντεκτάσεως τοῦ ἀειμνήστου Brugmann. Εἶναι, σήμερον χρινομένη, πλήρης σφαλμάτων. Ἄλλὰ τίς δίκαιος κριτὴς θὰ κατελόγιζε σήμερον ταῦτα τοῦ σοφοῦ ἀληθῶς ἀναδειχθέντος βραδύτερον ἀνδρός ἐκείνου;

τῶν μαθημάτων τῆς γλωσσολογίας εἶναι ἔγκυρος ἢ ὄχι, οὗτος ἐνόμισεν ἀναγκαῖον ν' ἀποταθῆ δι' αἰτήσεώς του πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον τῆς Παιδείας καὶ ἀξιῶση, ἵνα ἐρωτηθῆ περὶ τούτου τὸ ὑπὸ τῆς Πολιτείας ἀκριβῶς πρὸς διάλυσιν τῶν τοιούτων ἀμφισθητήσεων καθεσταμένον Νομικὸν Συμβούλιον. Καὶ πράγματι τὸ Ὑπουργεῖον ἀπέστειλε τὸ σχετικὸν ἐρώτημα πρὸς τὸ Συμβούλιον καὶ τοῦτο ἐπελάβετο τοῦ πράγματος, ὅτε ὁ κ. Τριανταφυλλίδης καὶ οἱ ἐν τῷ Ὑπουργείῳ φίλοι του πληροφορηθέντες, ὡς φαίνεται, ὅτι ἡ ἐπικειμένη ἀπόφασις δὲν θὰ εἶναι εὐχάριστος εἰς αὐτούς, ἔσπευσαν καὶ ἀνεκάλεσαν τὸν σχετικὸν φάκελον ἀπὸ τοῦ Συμβουλίου καὶ οὕτως ἐματαίωσαν τὴν ἐκδίκασιν τοῦ ζητήματος. Τόσον πολὺ σέβονται τὴν δικαιοσύνην τῆς πατρίδος ἡμῶν οἱ ἀνώτεροι οὗτοι λειτουργοὶ τῆς Παιδείας! Τώρα ἴσως θὰ τὸ στείλουν νὰ δικασθῆ εἰς τὸ Δημοτικὸν Συμβούλιον ἢ εἰς τὴν ἱερὰν Σύνοδον, ἢ πιθανώτερον ἢ τὸ κλείσουν εἰς τινὰ κίστην ἐρμητικῶς, ἵνα μὴ δικασθῆ ποτέ. Ἀληθῶς φοβεροὶ ἄνθρωποι, πρὸ οὐδενὸς τολμήματος ὑποχωροῦσιν! Παύουν πέντε καθηγητὰς διὰ γῆρας (κατὰ παράβασιν τοῦ Πανεπιστημιακοῦ νόμου περὶ ὁρίου ἡλικίας), παύουν ἀκόμη δύο ἄλλους δι' ἀντιπολιτευτικὰ φρονήματα, παρακωλύουν τὸν διορισμὸν ἄλλου, ἂν καὶ ἔλαβεν ἔξ ψήφους ἐκ τῶν ἐγγέα· οὕτω δὲ ἐν ἀπουσίᾳ ὀκτὼ ἄλλων καθηγητῶν διενεργοῦσιν ἐκλογὰς ἄλλων καθηγητῶν! Ἐπειδὴ δὲ καὶ οὕτως ἀπερρίφθη ὁ ἐκλεκτὸς αὐτῶν, δὲν ἐπιτρέπουν τώρα εἰς τὸν πλειοψηφήσαντα νὰ τύχη παρὰ τοῦ ἀρμοδίου δικαστηρίου τὸ δίκαιόν του, διὸ ἀναλαμβάνουν τὸν σχετικὸν φάκελον. Εἶχεν ἄρα πλήρες δίκαιον ὁ γράφας πρὸ τινων ἡμερῶν, ὅτι ὁ κ. Γληνὸς θὰ βάλῃ εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τὸν κ. Τριανταφυλλίδην, ἂν μὴ διὰ τῆς θύρας, τοῦλάχιστον διὰ τοῦ παραθύρου. Θὰ ἠδύνατο νὰ προσθέσῃ, ἢ ἐν ἀνάγκῃ καὶ διὰ τῆς καπνοδόχης!

Γ. Ν. ΧΑΤΖΙΔΑΚΙΣ